

Univerzita Hradec Králové

Ústav sociální práce

**Motivace k dobrovolnictví v domovech
pro seniory**

Bakalářská práce

Autor: Anna Štarmanová
Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Štěch, Ph.D.

Hradec Králové

2017

Zadání bakalářské práce

Autor: Anna Štarmanová

Studium: U13194

Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Název bakalářské práce: **Motivace k dobrovolnictví v domovech pro seniory**

Název bakalářské práce AJ: Motivation for volunteering in homes for the elderly

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Vymezení pojmu dobrovolnictví, kdo je dobrovolníkem, motivace k dobrovolnictví, domov pro seniory. Zvolené metody a techniky: kvalitativní výzkum - rozhovor s dobrovolníky v domovech pro seniory za účelem zjištění jejich motivace k dobrovolnictví.

MLČÁK, Zdeněk; ZÁŠKODNÁ, Helena. Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7464-462-7. TOŠNER, Jiří; SOZANSKÁ, Olga. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. 2.vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6. FRIČ, Pavol; POSPÍŠILOVÁ, Tereza. Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století. Praha: Agnes, 2010. ISBN 978-80-903696-8-9.

Garantující pracoviště: Katedra sociální práce a sociální politiky,
Ústav sociální práce

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Štěch, Ph.D.

Oponent: doc. MUDr. Alena Vosečková, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 4.12.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V České Třebové dne

Anna Štarmanová

Poděkování

Na prvním místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Ondřeji Štěchovi, Ph.D. za ochotu a pomoc při vypracování této práce.

Mé poděkování patří také ochotným pracovníkům domovů pro seniory za spolupráci při oslovování dobrovolníků.

Veliké poděkování patří samotným dobrovolníkům, kteří byli ochotni se se mnou sejít a vést rozhovory, díky kterým jsem mohla zpracovat výzkumnou část bakalářské práce.

Za podporu při psaní této práce děkuji také mé rodině, příteli a známým.

Abstrakt

ŠTARMANOVÁ, Anna. *Motivace k dobrovolnictví v domovech pro seniory*. Hradec Králové, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Štěch, Ph.D.

Bakalářská práce se zabývá tématem motivace k dobrovolnictví v domovech pro seniory. V teoretické části jsou vysvětleny pojmy, které s tímto tématem úzce souvisí. Těmito pojmy jsou: dobrovolnictví, dobrovolnictví v sociálních službách, domov pro seniory, dobrovolník, motivace, motivace k dobrovolnictví, nevhodné motivy k dobrovolnické činnosti a na závěr teoretické části práce uvádí, co dobrovolníky v jejich činnosti podporuje a co je naopak v dobrovolnické činnosti brzdí.

Cílem bakalářské práce je zjistit, co dobrovolníky v domovech pro seniory motivuje k dobrovolnické činnosti. Hlavní cíl je ve výzkumné části zpracován do třech dílčích výzkumných otázek, které zjišťují počáteční motivaci k dobrovolnictví, zkušenosti s dobrovolnictvím a to, díky čemu dobrovolníci v dobrovolnické činnosti pokračují. Odpovědi na výzkumné otázky jsou zjišťovány na základě kvalitativního výzkumu prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů.

Klíčová slova: dobrovolnictví, dobrovolnictví v sociálních službách, dobrovolník, motivace, motivace k dobrovolnictví.

Abstract

ŠTARMANOVÁ, Anna. *Motivation for volunteering in homes for the elderly*. Hradec Králové, 2017. Bachelor Degree Thesis. University of Hradec Králové. Leader of the Bachelor Degree Thesis: PhDr. Ondřej Štěch, Ph.D.

The bachelor thesis deals with the theme of motivation for volunteering in homes for the elderly. The theoretical part explains the concepts related to this topic. These concepts are: volunteering, volunteering in social services, volunteer, motivation, motivation for volunteering, inappropriate motivation for leisure activity, and the conclusion of the theoretical part of the thesis shows how volunteers support their activities and what, on the contrary, they inhibit in volunteering.

The aim of the bachelor thesis is to find that volunteers in the homes for seniors motivate volunteer activities. The main objective is elaborated within the research part into three partial research questions, which determine the initial motivation for leisure time, the experience with leisure time and the choice of leisure activities continue. Answers to research questions are based on qualitative research through semi-standardized interviews.

Keywords: volunteering, volunteer, volunteering in social services, motivation, motivation for volunteering.

Obsah

Úvod	9
1 Dobrovolnictví	11
1.1 Typy dobrovolnictví	12
1.1.1 Dělení dobrovolných činností	12
1.1.2 Rozdělení z hlediska časového vymezení	12
1.1.3 Formy dobrovolnictví	13
1.2 Oblasti dobrovolnictví	13
2 Dobrovolnictví v sociálních službách	15
2.1 Dobrovolnictví v rezidenčních zařízeních	15
2.1.1 Domov pro seniory	16
3 Dobrovolník	18
3.1 Metodika práce s dobrovolníky	19
4 Motivace	21
4.1 Motivy a potřeby	21
4.1.1 Hierarchické řazení lidských potřeb	22
5 Motivace k dobrovolnictví	23
5.1 Psychologický přístup	23
5.1.1 Funkcionální přístup	24
5.2 Sociologický přístup	27
5.3 První výzkum dobrovolnictví v České republice	28
5.3.1 Teorie motivace	29
5.4 Motivace pokračovat v dobrovolnické aktivitě	30
5.5 Udržování dlouhodobé motivace k dobrovolnictví	32
5.6 Nevhodné motivy k dobrovolnické činnosti	33
5.7 Co dobrovolníky podporuje	33
5.7.1 Oceňování dobrovolníků	34
5.8 Co dobrovolníky brzdí	35
6 Shrnutí teoretické části	36
7 Výzkumná část	37
7.1 Dílčí výzkumné otázky	37

7.1.1	Tazatelské otázky k dílčím výzkumným otázkám	38
7.2	Výzkumná strategie	39
7.3	Průběh výzkumu	41
7.4	Analýza získaných dat	42
7.5	Etická rizika výzkumu a úskalí při sběru informací	42
7.6	Vyhodnocení DVO 1 - Jaká je počáteční motivace k dobrovolnictví v domovech pro seniory?	44
7.7	Vyhodnocení DVO 2 - Jaké mají dobrovolníci zkušenosti s dobrovolnictvím v domově pro seniory?	47
7.8	Vyhodnocení DVO 3 - Co vede dobrovolníky k pokračování v dobrovolnické činnosti?	49
	Závěr	53
	Seznam zkratk použitých v bakalářské práci	55
	Seznam použité literatury	57
	Seznam příloh	59

Úvod

Bakalářská práce se zabývá motivací k dobrovolnictví v domovech pro seniory. Toto téma jsem si vybrala z důvodu, že jsem se během studia na vysoké škole chtěla stát dobrovolnicí, avšak má motivace k tomuto rozhodnutí nejspíš nikdy nebyla natolik silná, abych se jí opravdu stala. Zajímá mne tedy, jakou mají dobrovolníci motivaci k dobrovolnictví, díky čemu dobrovolnickou činnost začali vykonávat a nadále v ní pokračují.

V bakalářské práci jsem se zaměřila na dobrovolníky v domovech pro seniory z toho důvodu, že jsem během praxe při studiu na vysoké škole měla možnost docházet právě do domova pro seniory. Během této praxe jsem si uvědomila, že bych v domově pro seniory jednou ráda pracovala, protože mi je tato cílová skupina velmi blízká.

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, jaká je motivace dobrovolníků v domovech pro seniory k jejich dobrovolnické činnosti. Hlavní cíl je ve výzkumné části rozpracován do třech dílčích výzkumných otázek, které zjišťují počáteční motivaci k dobrovolnictví v domovech pro seniory, zkušenosti s dobrovolnictvím a poslední dílčí výzkumná otázka zjišťuje, co dobrovolníky vede k pokračování v dobrovolnické činnosti.

Potřebné informace do výzkumné části této práce jsem získávala pomocí kvalitativního výzkumu prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru s dobrovolníky působícími v domovech pro seniory. Polostrukturovaný rozhovor jsem zvolila hlavně díky možnosti dobrovolníků odpovídat na otázky svými vlastními slovy.

Bakalářská práce může být v praxi použita ke zkvalitnění práce s dobrovolníky působícími v domovech pro seniory. Bakalářská práce může být též inspirací pro čtenáře, kteří o dobrovolnictví uvažují.

Teoretická část bakalářské práce popisuje pojmy, které souvisí s tématem motivace k dobrovolnictví v domovech pro seniory. V první kapitole je vysvětlen pojem dobrovolnictví a také je uvedeno rozdělení dobrovolnictví z různých hledisek. Druhá

kapitola pojednává o dobrovolnictví v sociálních službách, kde je též krátce vymezen pojem domov pro seniory. Třetí kapitola definuje pojem dobrovolník a uvádí metodiku práce s dobrovolníky. Čtvrtá kapitola pojednává o problematice motivace obecně. A pátá kapitola se již věnuje přímo motivaci k dobrovolnictví, která je popsána na základě psychologického a sociologického přístupu. Dále je věnována pozornost motivaci pokračovat v dobrovolnické aktivitě a popsána je též problematika udržování dlouhodobé motivace k dobrovolnictví. V závěru kapitoly jsou uvedeny nevhodné motivy k dobrovolnické činnosti a popsáno je též, co dobrovolníky v jejich dobrovolnické činnosti podporuje a co je naopak v této činnosti brzdí.

1 Dobrovolnictví

Cílem první kapitoly je vymezit pojem dobrovolnictví. Dále tato kapitola uvádí dělení dobrovolnictví z mnoha hledisek a uvedeny jsou též různé oblasti dobrovolnictví.

Dobrovolnictví je svobodně zvolenou činností, která je vykonávána ve prospěch druhých lidí a to bez nároku na odměnu. Tato činnost je časově i obsahově vymezena a dobrovolník této činnosti věnuje část svého volného času, energie a schopností. Dobrovolnictví je prospěšné jeho příjemci, ale i dobrovolníkovi, který získává nové přátelské vztahy, zkušenosti a dovednosti. (Šance pro tebe, online)

Všeobecná deklaráce o dobrovolnictví definuje dobrovolnictví jako základní stavební prvek občanské společnosti, kterým se uskutečňuje touha po míru, bezpečí a spravedlnosti pro všechny. (Dobrovolník, online)

Dle § 2 odst. 1 zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě je dobrovolnickou službou činnost, při které dobrovolník poskytuje

- a) *„pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,*
- b) *pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v písmenu a), nebo*
- c) *pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.“*

O výkon dobrovolnické služby se dle tohoto vymezení nejedná, pokud jde o činnost, která se pojí s uspokojováním osobních zájmů, či jde-li o podnikatelskou nebo jinou

výdělečnou činnost či pracovněprávní vztah, služební či členský poměr. (Zákon o dobrovolnické službě)

1.1 Typy dobrovolnictví

Nyní bude uvedeno dělení dobrovolnictví z různých hledisek. Jedná se o rozdělení z hlediska dělení dobrovolných činností, dle časového vymezení a uvedeny budou též formy dobrovolnictví.

1.1.1 Dělení dobrovolných činností

Šormová a Klégrová (Dobrovolník, online dle Šormová, Klégrová, 2006) uvádí následující rozdělení dobrovolných činností:

- **Dobrovolná občanská výpomoc** – jde o dobrovolnou činnost v rodině, mezi příbuznými, přáteli a známými. Tato pomoc se vyznačuje spontánností, neočekáváním finanční odměny, pomoc je považována za samozřejmost.
- **Dobrovolnictví vzájemně prospěšné** – jde o dobrovolnictví, které probíhá v rámci komunity. Jedná se například o sportovní, mládežnické a kulturní organizace. Dobrovolnická činnost je vykonávána členy komunity a to hlavně ve prospěch jejích členů.
- **Veřejně prospěšné dobrovolnictví** – dobrovolná činnost je vykonávána ve prospěch druhých lidí. Oproti vzájemně prospěšnému dobrovolnictví je pro tyto dobrovolníky důležité být užitečný hlavně svému okolí. S touto činností dobrovolníků se můžeme setkat například v nestátních neziskových organizacích.
- Dobrovolná služba – jde o dlouhodobý výkon dobrovolnické práce mimo svoji zemi a to v řádu několika měsíců až let.

1.1.2 Rozdělení z hlediska časového vymezení

Tošner a Sozanská (2006) rozdělují dobrovolnictví z hlediska časového vymezení na tyto kategorie:

- **Dobrovolné zapojení při jednorázových akcích**, které jsou pořádány jednou či několikrát do roka (například veřejné sbírky, benefiční akce).

Na těchto akcích se také získávají noví dobrovolníci. S dobrovolníkem se dohoda o jeho pomoci často zakládá pouze ústně.

- **Dlouhodobá dobrovolná pomoc** poskytovaná opakovaně a pravidelně (například dvě hodiny jednou za týden během celého roku). V tomto případě je dobré mít dohodu o spolupráci mezi dobrovolníkem a organizací sepsanou písemně.
- **Dobrovolná služba**, během které se dobrovolník věnuje dobrovolné práci několik měsíců i let obvykle mimo svou zemi. Neměla by se podcenit příprava dobrovolníka na tuto službu, také je důležité zajištění pojištění pro dobrovolníka.

1.1.3 Formy dobrovolnictví

Dobrovolnictví může být formální či neformální. **Formální dobrovolnictví** je dle Rochesterera (2006 dle Frič, Pospíšilová a kol., 2010) poskytování neplacené pomoci skrze organizace, kluby či skupiny ve prospěch druhých lidí či prostředí.

Neformální dobrovolnictví bývá spíše definováno pouze jako negace dobrovolnictví formálního a sice „*trvajících, neplacených služeb, které jednotlivci poskytují mimo formální strukturu organizace*“ (Finkelstein, Brannick, 2007 - 2008 dle Frič, Pospíšilová a kol., 2010, s. 11). Finkelstein a Brannick popisují neformální dobrovolnictví jako dobrovolné a bezplatné věnování času na pomoc druhým, kteří s námi nejsou ve společné domácnosti, a to ne skrze organizaci. (Frič, Pospíšilová a kol., 2010)

1.2 Oblasti dobrovolnictví

Národní informační centrum pro mládež (Dobrovolnictví) uvádí oblasti, ve kterých mohou dobrovolníci působit:

- Dobrovolnictví ve **zdravotnictví** – dobrovolníci se účastní jednorázových akcí, či navštěvují pacienty – dochází za jedním pacientem nebo se věnují skupině pacientů.
- Dobrovolnictví v **sociálních službách** – dobrovolníci zkvalitňují individuální přístup ke klientům, vztah s klienty obohacují svým přátelstvím. Jde o práci

se seniory, lidmi s mentálním a zdravotním postižením, příslušníky národnostních menšin, mládeží a dalšími.

- Dobrovolnictví v **kultuře** – jedná se například o ochranu a obnovu kulturních památek, členství v neprofesionálních uměleckých souborech, uchovávání tradic obcí a pořádání kulturně vzdělávacích akcí.
- Dobrovolnictví ve **sportu** – dobrovolníci mohou být dobrovolnými cvičiteli ve sportu, organizují soutěže, udržují hřiště a další majetek klubu.
- Dobrovolnictví v oblasti práce s **děťmi a mládeží** – tato oblast zahrnuje vedení mimoškolních volnočasových aktivit, doučování, tábory, různé zájmové kroužky atd.
- Dobrovolnictví ve **školní a univerzitní samosprávě** – dobrovolníci se aktivně podílejí na životě školy.
- Dobrovolnictví v **ekologii** – jde o ochranu životního prostředí (předcházení i řešení ekologických problémů), úpravu přírodních lokalit, péči o stromy, zvířata, úpravu naučných stezek.
- **Mezinárodní** dobrovolnictví a rozvojová spolupráce – jde o dlouhodobé pobyty dobrovolníků v zahraničí v rámci pomoci určité komunitě.
- Dobrovolnictví při **mimořádných událostech** – dobrovolníci pomáhají při živelných pohromách, haváriích a válečných konfliktech.
- **Komunitní** dobrovolnictví – vykonávání činnosti, která je členům komunity prospěšná.
- Dobrovolnictví v **církevních a náboženských společnostech**

2 Dobrovolnictví v sociálních službách

Druhá kapitola, která se věnuje dobrovolnictví v sociálních službách, vysvětluje pojem sociální služby, dále je popsáno dobrovolnictví v rezidenčních zařízeních a na závěr kapitoly je věnována pozornost domovu pro seniory.

Sociální služba je dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách činností nebo souborem činností, které zajišťují pomoc a podporu osobám s cílem sociálního začlenění či prevence sociálního vyloučení.

Sociální služby slouží k zajištění pomoci při péči o vlastní osobu, zajištění stravování, zajištění ubytování, pomoc při zajištění chodu domácnosti, ošetřování, poskytování informací, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoci při prosazování práv a zájmů atd. Sociální služby se rozlišují na sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Forma poskytování sociálních služeb je ambulantní, pobytová či terénní. (Dobrovolník, online)

Zákon o sociálních službách povoluje dobrovolnickou službu v sociálních službách. Organizace, které dobrovolníky přijímají, musí splňovat vyšší požadavky vyplývající ze standardů kvality sociálních služeb. (Dobrovolník, online)

Dobrovolníci v sociálních službách se podílejí na zkvalitnění sociální služby. Svou prací přinášejí své životní zkušenosti, přátelství, individuální přístup k uživateli. Tito dobrovolníci však nenahrazují práci profesionálů, ale pouze ji doplňují. V sociálních službách jsou dobrovolníci aktivně vyhledáváni, ke své práci proškolení a koordinováni pověřeným pracovníkem (viz kapitola 3. 1 Metodika práce s dobrovolníky). (Dobrovolník, online)

2.1 Dobrovolnictví v rezidenčních zařízeních

Dobrovolníci mohou v sociálních službách působit v rámci rezidenčních zařízení, dále v terénní i ambulantní péči. Nyní se budu věnovat dobrovolnictví v rezidenčních zařízeních, kterými jsou i domovy pro seniory.

Dobrovolnické programy v rezidenčních zařízeních se zaměřují na osoby starší či osoby se zdravotním postižením. Jde o obyvatele domovů pro seniory, domovů pro lidi se zdravotním postižením či pacienty léčeben dlouhodobě nemocných

a hospiců. V těchto zařízeních se dobrovolníci snaží zlepšit využití volného času klientů či pacientů. Věnují se tedy tomu, co placení zaměstnanci nestačí vykonávat a tím zkvalitňují služby poskytované organizací. Dobrovolníci tedy mohou s klienty či pacienty vykonávat ty činnosti, které si sami klienti či pacienti přejí. Dobrovolníci je mohou vyslechnout a povídat si s nimi, hrát společenské hry, zpívat, jít s nimi na procházku či jim předčítat. Spolu se skupinou více klientů či pacientů, provádějí různé sportovní aktivity, výtvarné dílny či zooterapii (např. se psy, kočkami). (Matoušek a kol., 2013)

2.1.1 Domov pro seniory

Již z názvu této bakalářské práce vyplývá, že se zaměřuje na dobrovolnictví v domovech pro seniory. Výše jsem hovořila o dobrovolnictví v rezidenčních zařízeních, a protože je tímto zařízením i domov pro seniory, ráda bych se nyní krátce věnovala i vymezení pojmu domov pro seniory.

Dle zákona o sociálních službách je domov pro seniory pobytovou službou, poskytovanou „*osobám, které mají sníženou soběstačnost zejména z důvodu věku, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby.*“ (§ 49 odst. 1, zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách)

Základními činnosti, které tato služba poskytuje dle § 2 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jsou:

- a) *„poskytnutí ubytování,*
- b) *poskytnutí stravy,*
- c) *pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu,*
- d) *pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,*
- e) *zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,*
- f) *sociálně terapeutické činnosti,*
- g) *aktivizační činnosti,*
- h) *pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“*

Dle Holmerové a kol. (2014) je domov pro seniory, který byl dříve nazýván domovem důchodců, zařízením, ve kterém je poskytována celoroční služba zahrnující celodenní péči, stravu a ubytování.

Sokol a Trefilová (2008) definují domovy pro seniory jako celoroční pobytovou službu, která je poskytována seniorům, kterým nemůže být poskytnuta pomoc v jejich přirozeném prostředí, dále ani komplexní péče a výchovné a sociální terapeutické činnosti.

Pokud již starší člověk není soběstačný a to natolik, že nemůže žít sám ve své původní domácnosti bez pomoci rodinných příslušníků a této pomoci se mu vůbec nedostává, či je pomoc nedostačující, přichází na řadu péče institucionální. Je však třeba zamezit umístění seniorů do pobytových zařízení když to není nezbytně nutné. Mělo by se tedy zvážit, zda není příčinou špatná bytová situace v rodině či nedostatečná nabídka terénních a ambulantních služeb, díky nimž by mohl tento člověk i nadále zůstat ve svém přirozeném prostředí. Častou příčinou může také být nedostatečná informovanost o těchto službách. (Holczerová, Dvořáčková, 2013)

3 Dobrovolník

Třetí kapitola se nejprve věnuje vysvětlení pojmu dobrovolník, dále se krátce zmiňuje o významu dobrovolnictví pro dobrovolníka a po té je popsána metodika práce s dobrovolníky.

V zákoně o dobrovolnické službě je dobrovolníkem označena fyzická osoba, která je starší 15 let, pokud vykonává dobrovolnickou službu na území České republiky. Dobrovolnickou službu v zahraničí může vykonávat osoba starší 18 let. (Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě)

Pro výkon dobrovolnictví je třeba, aby měl dobrovolník uzavřenou smlouvu s vysílající organizací. Tato smlouva musí být písemná, pokud jde o výkon dlouhodobé dobrovolnické služby, či výkon dobrovolnické služby v zahraničí. (Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě)

Jde-li o žáka, studenta, osobu v pracovně právním vztahu či služebním nebo členském poměru, dobrovolnická služba se vykonává mimo školní vzdělávání, studium, pracovněprávní vztah, služební či členský poměr. (Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě)

Dle Tošovského a Sozanské (2006, s. 35) je dobrovolník „*člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti.*“ Může jím být v podstatě kdokoliv, protože každý člověk umí něco, co může poskytnout ostatním. (Novotný, Stará a kol., 2002)

Stáří často doprovází sociální izolace, samota a těžkosti tělesné i psychické, toto všechno může negativně působit na prožívání radosti ze života i vyrovnávání se s běžnými překážkami. Dobrovolníci tedy mohou seniorům pomoci s překlenutím tohoto náročného období a díky tomu přispívají ke zkvalitnění jejich života. (Občanské poradenské středisko, online)

Význam dobrovolnické činnosti pro dobrovolníka můžeme spatřovat v tom, že si ve své činnosti realizuje a posiluje svědomí, uplatňuje své schopnosti, získává nové zkušenosti a kontakty, rozvíjí své schopnosti a učí se novým dovednostem, díky čemuž si rozšiřuje a prohlubuje kvalifikační předpoklady. Dobrovolnictví také

smysluplně vyplňuje dobrovolníkův volný čas a dobrovolníkovi se může dostat společenského uznání a prestiže. (Šormová, Klégrová, 2006)

3.1 Metodika práce s dobrovolníky

V rámci metodiky práce s dobrovolníky bude popsána role koordinátora dobrovolníků v organizaci, výběr a výcvik dobrovolníků, role dobrovolníků v organizaci, supervize, ocenění a odměňování dobrovolníků.

Role koordinátora dobrovolníků v organizaci

Chod dobrovolnictví v organizaci řídí koordinátor dobrovolníků, kterým může být jak zaměstnanec organizace, tak jeden z dobrovolníků. Tento koordinátor dohlíží na výběr dobrovolníků, jejich výcvik, řízení, supervizi a hodnocení. (Tošner, Sozanská, 2006)

Výběr a výcvik dobrovolníků

Dobrovolníky je třeba na jejich činnost v organizaci řádně připravit, proškolit. Tato příprava probíhá v rámci individuálního či skupinového setkání, v rámci kterého si dobrovolníci mohou ujasnit vlastní motivaci a získat informace o možných činnostech a podmínkách výkonu dobrovolnictví. Také se zjišťuje, co potenciální dobrovolník od výkonu dobrovolnictví v organizaci očekává a jakou činnost by chtěl vykonávat, kolik jí chce věnovat času, zda bude docházet do organizace dlouhodobě a pravidelně, či pouze na jednorázové akce. (Tošner, Sozanská, 2006)

Dobrovolník by se měl v rámci přípravy na působení v organizaci seznámit s posláním a úkoly organizace, jejími základními dokumenty, organizační strukturou, místem a svou rolí v této organizaci a také s případnými překážkami ve výkonu činnosti. (Tošner, Sozanská, 2006)

Role dobrovolníků v organizaci

Dobrovolníci organizaci pomáhají při plnění poslání organizace, přinášejí ji nové náhledy na řešení problémů i zpětnou vazbu, která zabraňuje stereotypnímu výkonu činností. Dobrovolníci mohou lépe identifikovat potřeby a problémy, přinášejí do

organizace nového ducha a nadšení. Zaměřují se také na činnosti, které nelze v běžném provozu časově zvládat. (Tošner, Sozanská, 2006)

Supervize, ocenění a odměňování dobrovolníků

U dobrovolníků hrozí ztráta motivace k činnosti, proto je v rámci dobrovolnictví důležitá supervize, při které mohou dobrovolníci probírat své pocity a postoje k jejich činnosti se supervizorem. Supervize tak slouží k prevenci odchodu dobrovolníka. Během supervize je také možnost dobrovolníka za jeho činnost ocenit (viz kapitola 5. 7. 1 Oceňování dobrovolníků). (Tošner, Sozanská, 2006)

4 Motivace

Před tím, než se bude práce zabývat tématem motivace k dobrovolnictví, bude vysvětlen pojem motivace obecně. Tato kapitola též vysvětluje vztah mezi motivy a potřebami a na závěr je uvedeno hierarchické řazení potřeb.

Slovo motivace pochází ze slova movere, což je latinský výraz pro slovesa hýbatí a pohybovatí. (Homola, 1972)

„Pojem motivace vysvětluje psychologické důvody chování, jeho subjektivní význam a současně vysvětluje pozorovanou variabilitu chování, proč se různí lidé orientují na různé cíle.“ (Nakonečný, 1997, s. 12)

Dle H. Heckhausena (1980 dle Nakonečný, 1997) je motivace procesem, při kterém dochází k volbě mezi různými možnostmi jednání. Tento proces zaměřuje jednání na dosažení daných cílů a během jejich dosahování je udržuje v chodu.

„Motivované chování směřuje k nějakému uspokojení, tj. k dosažení něčeho příjemného, vychází z nějakých nedostatků a směřuje k jejich odstranění.“ (Nakonečný, 1998, s. 485) *„Motivace tedy směřuje k udržování a obnovování určitého optimálního vnitřního stavu spokojenosti.“* (Nakonečný, 1997, s. 14)

„Funkcí motivace je uspokojování potřeb individua, vyjadřujících nějaké nedostatky v jeho fyzickém a sociálním bytí.“ Motivace tedy zajišťuje chování, které udržuje fyzické a psychické zdraví. (Nakonečný, 1997, s. 16)

4.1 Motivy a potřeby

Motivy jsou funkčními prvky, které určují směr a sílu chování osobnosti, *„vyjadřují psychologické příčiny či důvody lidského chování, dávají mu psychologický smysl.“* (Nakonečný, 1993, s. 103)

Mezi motivací a motivem je rozdíl v tom, že motivace je fenomén procesuální a motiv je dispozice k určité tendenci uspokojení. Motivace je proces, který je ovlivněný danou psychologickou příčinou, tedy motivem, který vyjadřuje to, k čemu motivace směřuje (tedy, co je obsahem uspokojení). (Nakonečný, 1998)

V psychologii u motivů rozeznáváme různé druhy a formy. Mezi formy motivů řadíme potřeby, ideály a zájmy. Druhy motivů vyjadřují jejich konkrétní obsah, tedy uspokojení, kterého má být dosaženo (např. potřeba bezpečí). Základní formou motivů jsou potřeby, které vyjadřují nějaký nedostatek v oblasti fyzického i sociálního bytí člověka. Cílem chování člověka je tedy uspokojení těchto potřeb. (Nakonečný, 1993)

4.1.1 Hierarchické řazení lidských potřeb

Maslow A. H. (1954 dle Nakonečný, 1998) je autorem hierarchické teorie potřeb, ve které jsou potřeby uspořádány dle vnitřní naléhavosti a též od základních potřeb k vývojově vyšším potřebám. Základna je tvořena fyziologickými potřebami a vrchol potřebou sebeaktualizace. Vyšší potřeby, jako pohnutky, začínají vystupovat až tehdy, když jsou alespoň z části uspokojeny potřeby nižší. Potřeby jsou uspořádány v následující skladbě:

- potřeby fyziologické (např. uspokojení hladu, žízně),
- potřeba bezpečí a jistoty,
- potřeba lásky a sounáležitosti,
- potřeba uznání,
- potřeba sebeaktualizace.

5 Motivace k dobrovolnictví

Poslední rozsáhlá kapitola vysvětluje motivaci k dobrovolnictví na základě psychologického a sociologického přístupu. V rámci obou přístupů bude uvedeno několik výzkumů, které zkoumají motivaci k dobrovolnictví. Pozornost bude věnována také motivaci pokračovat v dobrovolnické aktivitě a problematice udržování dlouhodobé motivace k dobrovolnictví. Popsány budou nevhodné motivy k dobrovolnické činnosti a v závěru kapitoly bude také uvedeno, co dobrovolníky v jejich činnosti podporuje a co je naopak v této činnosti brzdí.

Motivace k dobrovolnictví vypovídá o tom, proč se daný jedinec chce stát dobrovolníkem, co ho k tomu vede a na základě čeho se tak rozhodl. (Mlčák, Zášková, 2013)

Dle Friče, Pospíšilové a kol., (2010, s. 105) jsou v literatuře, která se zabývá motivací dobrovolníků, uvedeny dva základní přístupy k tomuto jevu. Prvním tímto přístupem je přístup psychologický, který užívá konceptu prosociální osobnosti „*jež se od jiných odlišuje specifickým souborem hodnot, potřeb a vlastností, které ji k dobrovolnické činnosti předurčují, resp. motivují.*“ Druhým přístupem je přístup sociologický, který staví na tom, že je motivace k dobrovolnické práci podmíněna sociálně. V tomto případě tedy nejde o to, jací lidé jsou, ale v jaké sociální situaci se nacházejí. (Dekker, Halman, 2003 dle Frič, Pospíšilová a kol., 2010)

5.1 Psychologický přístup

Psychologický přístup vysvětluje motivy jako pohnutky, kterými je jedinec k výkonu dobrovolnických aktivit podněcován a které jeho činnost regulují. Dle tohoto přístupu mají všichni lidé základní motivy stejné, akorát se u každého projevují v jiné skladbě a míře. (Mlčák, Zášková, 2013)

Psychologický přístup se zakládá na osobních vlastnostech altruistické osobnosti. Jde o altruistickou motivaci, tedy nezištnou vrozenou empatii vůči druhým lidem. Tato motivace dobrovolníka odlišuje od lidí, kteří za stejnou činnost vyžadují peníze. Pro altruistickou motivaci je charakteristická láska k bližnímu a citové pohnutí nad osudem méně šťastných lidí (lidí chudých, v nouzi, trpících, znevýhodněných

či pronásledovaných). Dobrovolník se snaží přispět k posílení důstojnosti takovýchto lidí a také ke konání dobra ve prospěch celé společnosti a lidstva. (Frič, Pospíšilová a kol., 2010)

Dle některých autorů může tato čistá nezištnost altruistické motivace však souviset s egoismem a sobectvím dobrovolníka. Dobrovolníci totiž za svou činnost vždy něco získávají a to pro ně může být určitou formou motivace k této dobrovolnické činnosti. Může jít například o dobrý pocit z vykonané práce, získané zkušenosti či kontakt s novými lidmi. Také může dobrovolník očekávat, že mu bude jeho chování v budoucnu nějakým způsobem oplaceno. Je tedy motivován tím, co je dobré i pro něho samotného. (Frič, Pospíšilová a kol., 2010)

5.1.1 Funkcionální přístup

V rámci psychologického přístupu je věnována velká pozornost přístupu funkcionálnímu, který se snaží nalézt rozhodující funkci či motiv, který vede lidi k dobrovolnictví. *„Tyto funkce mohou zahrnovat širokou paletu různých motivačních konstruktů, jako jsou například postoje, hodnoty, důvody, cíle nebo plány.“* (Mlčák, Zášková, 2013, s. 81)

Dle funkcionálního přístupu se lidé stávají dobrovolníky na základě racionálního rozhodnutí, při kterém zvažují možné zisky z této činnosti. Lidé jsou tak dobrovolníky do té doby, dokud jsou uspokojovány jejich potřeby. (Mlčák, Zášková, 2013)

Autoři Clary, Snyder, Stuka (1996 dle Mlčák, Zášková, 2013) vytvořili dotazník Volunteer Functions Inventory (Dotazík dobrovolnických funkcí), ve kterém je uvedeno šest kategorií motivace:

- hodnoty – dobrovolnictví je vyjádřením hodnot na základě prosociálního či altruistického zájmu o druhé,
- porozumění – dobrovolnictví je příležitostí k učení, zlepšení znalostí a rozvinutí dovedností dobrovolníka,
- kariéra – díky dobrovolnictví získávají zkušenosti a dovednosti pro pracovní kariéru,

- sociální funkce – navazování nových interpersonálních vztahů a pobývání s přáteli,
- projektivní funkce – uniknutí před negativními pocity a ochrana svého sebepojetí,
- posílení – dobrovolnictví napomáhá osobnímu rozvoji a posílení sebeúcty.

Ze studie E. G. Clary a jejich spolupracovníků vyšlo, že pro zkušenější dobrovolníky byly charakterističtější hodnoty, posílení, sociální a ochranná funkce. Zatímco funkci porozumění a kariéry vyzdvihovali více dobrovolníci, kteří se dobrovolnictví věnují méně často. (Clary, Snyder, Stukas, 1996 dle Mlčák, Záškodná, 2013) Také se ukázalo, že funkcemi, které se u dobrovolníků nejčastěji projevovaly, jsou hodnoty, kariéra, funkce sociální a porozumění. (Mlčák, Záškodná, 2013)

Později výše uvedený dotazník rozšířil J. Esmold a P. Dunlop (2004 dle Mlčák, Záškodná, 2013) o další čtyři kategorie motivů. Vznikl tak dotazník Volunteer Motivation Inventory (Dotazník motivace dobrovolníka), který obsahuje deset kategorií motivů:

- hodnoty – dobrovolník jedná na základě svého přesvědčení, že pomáhat druhým je důležité,
- reciprocita – dobrovolník věří, že se mu jeho pomoc druhým v nějaké formě jednou vrátí. To, že pomáhá druhým, má také přinést něco dobrého jemu,
- ocenění – dobrovolník je na základě ocenění, kterých se mu dostává, motivován k pokračování v dobrovolnické činnosti,
- porozumění – díky výkonu dobrovolnictví se dobrovolník může dozvídat nové informace i procvičovat dovednosti, které by jinak nepoužíval,
- sebeúcta – při výkonu dobrovolnictví si dobrovolník zvyšuje pocit vlastní hodnoty a sebeúcty,
- reaktivita – dobrovolníka k pomáhání motivuje řešení jeho osobních problémů,
- sociální funkce – dobrovolník se přizpůsobuje vlivu významných osob ve svém okolí (např. přátelé, rodina),
- projektivní funkce - uniknutí před negativními pocity a ochrana svého sebepojetí,

- sociální interakce – dobrovolnictví slouží k budování dobrovolnickovy sociální sítě a vzájemných kontaktů s ostatními lidmi,
- kariérní vývoj – dobrovolník získává kontakty s lidmi, zkušenosti a dovednosti, kterému mohou pomoci k získání pracovního místa.

S. Dolnicar a M. Randle (2007 dle Mlčák, Zášková, 2013) určili šest skupin dobrovolníků na základě jejich motivace.

- Klasičtí dobrovolníci – pomoc druhým jim poskytuje osobní uspokojení ze smysluplné činnosti.
- Horliví dobrovolníci – pracují v mnoha organizacích a dobrovolnictví věnují velký počet hodin.
- Osobně angažovaní dobrovolníci – vykonávají dobrovolnickou činnost hlavně díky přítomnosti jejich dětí v dané organizaci.
- Dobrovolníci osobního uspokojení – vykonávají dobrovolnickou činnost hlavně díky osobním odměnám.
- Altruističtí dobrovolníci – motivací k dobrovolnictví je pro ně pomoc druhým.
- Specifičtí dobrovolníci – tito dobrovolníci se zapojují do dobrovolnických aktivit, které uspokojují jejich potřeby, ať už aktuální či budoucí.

C. N. Batson vytvořil teorii čtyř motivů (Batson, Ahmad, Tsang, 2002 dle Musick, Wilson, 2008 dle Mlčák, Zášková, 2013), kde popisuje motivy jako síly, které jsou zaměřené na cíl a může je vyvolat příležitost či hrozba a které se vztahují k hodnotám. Motivy dle něho nejsou stabilní, ale mohou se kdykoliv měnit. Teorie zahrnuje tyto čtyři kategorie motivů k dobrovolnictví:

- egoismus – jde o zvýšení vlastního prospěchu dobrovolníka,
- altruismus – dobrovolník chce zlepšit situaci jiných osob,
- kolektivismus – zlepšení situace ve vlastní skupině či komunitě,
- principalismus – dobrovolník podporuje nějaký morální princip.

Dle mnoha výzkumníků jsou dominantními motivacemi egoistická a altruistická motivace. (Mlčák, Zášková, 2013)

5.2 Sociologický přístup

Sociologický přístup, na rozdíl od přístupu psychologického, předpokládá, že konečné množství individuálních motivů, které mohou vysvětlit angažovanost dobrovolníků, neexistuje. Pohnutky k dobrovolnické aktivitě nejsou v tomto přístupu chápány pouze jako vnitřní potřeby, ale jako smysl aktivit a také se více přihlíží k sociálnímu kontextu. Dle sociologů se dobrovolníkův motiv vždy odvíjí od sociální situace. (Mlčák, Zášková, 2013)

Jak upozorňují L. Hustinx, R. A. Cnaan a F. Handy (2010 dle Mlčák, Zášková, 2013) v sociologickém přístupu se uplatňují dva přístupy. Jde o symbolický přístup a přístup vycházející z racionální volby.

V **symbolickém přístupu** se na dobrovolnictví nahlíží jako na hodnoty a přesvědčení, které podněcují soucitné a nezištné chování dobrovolníka. **Přístup racionální volby** vysvětluje dobrovolnictví jako produktivní aktivitu, kdy dobrovolníci identifikují sociální situace z pohledu porovnání nákladů a odměn své participace. Odměnou je dobrovolníkům zvýšení vlastního lidského kapitálu a získávání různých psychosociálních benefitů (zvýšení zaměstnatelnosti, duševního i fyzického zdraví, životní spokojenosti, sociální integrace apod.). (Mlčák, Zášková, 2013)

M. A. Musick a J. Wilson (2008 dle Mlčák, Zášková, 2013) studovali problém sociální determinace motivů na základě dat ze studie Nezávislého sektoru. Autoři zjistili například to, že lidé v rané dospělosti hledají v dobrovolnických aktivitách interpersonální vztahy, zatímco lidé ve středním věku hledají v dobrovolnictví spíše smysl života. Také se zjistilo, že s věkem se význam kariérní motivace snižuje, či že lidé s vysokým vzděláním se objevuje hodnotová motivace zaměřená více společensky než individuálně. Lidé s nižším příjmem nahlízejí na dobrovolnictví jako na způsob řešení vlastních problémů a volí konkrétní a okamžité formy pomoci. Také bylo zjištěno, že u lidí nábožensky orientovaných se přisuzuje velký význam motivaci hodnotové. (Mlčák, Zášková, 2013)

V rámci sociální motivace se snažíme odpovědět na to, proč daný člověk vykonává dobrovolnickou činnost, ale také, proč se dobrovolníkem stal a nadále jím je.

Reed a Selbee tvrdí, že je rozdíl mezi normami, podle kterých se řídí dobrovolníci a lidé, kteří dobrovolnickou činnost nevykonávají. U dobrovolníků je totiž činnost mimo jiné ovlivněná zodpovědností za společné dobro, kterého dosahují aktivní osobní angažovaností. (Reed, Selbee, 2003 dle Frič, Pospíšilová a kol., 2010)

Máme tři základní normy, ovlivňující lidi k dobrovolnické činnosti: (Musick, Wilson, 2008 dle Frič, Pospíšilová a kol., 2010)

- norma generalizované reciprocity – očekávání, že nám bude naše pomoc druhým někdy v budoucnosti oplacena,
- norma spravedlivosti – bojovat proti nespravedlivosti i v zájmu těch, kteří nemohou bojovat sami,
- norma sociální zodpovědnosti – pomoc bližním a lidem v nouzi brána jako občanská či křesťanská povinnost.

Nejdůležitější roli při motivování dobrovolníků hraje komunita, která vytváří příležitosti pro dobrovolnictví a vytváří prostředí svépomoci. Dobrovolníci se tak zařazují do společnosti, participují na životě komunity, mezi členy jsou silnější sociální vazby (Frič, Pospíšilová a kol., 2010). Člověk je tak s lidmi, které má rád a dobrovolnictví se mu stává životním stylem. Dobrovolnická činnost přináší dobrovolníkovi radost, není zde žádné donucení. (Stebbins, 1990 dle Frič, Pospíšilová a kol., 2010)

5.3 První výzkum dobrovolnictví v České republice

První výzkum týkající se dárcovství a dobrovolnictví proběhl v České republice v letech 1999-2000. Výzkum realizovala Nadace rozvoje občanské společnosti (NROS), Agentura neziskového sektoru a Agentura STEM ve spolupráci s občanským sdružením HESTIA a nadací VIA. (Frič a kol., 2001 dle Tošner, Sozanská, 2006)

Dle Friče a kol., (2001) ve výzkumu dobrovolníci uváděli tyto důvody k dobrovolnictví:

- důvěryhodnost organizace,
- přesvědčení, že dobrovolnou prací lze napomoci šíření dobré myšlenky,

- možnost navazování nových vztahů,
- snaha uplatnit své schopnosti,
- pocit, že dobrovolná práce patří ke způsobu života lidí, jako jsou oni,
- možnost získat nové dovednosti a zkušenosti,
- pocit, že lidé, které znají, potřebují jejich pomoc,
- oslovení lidmi, kteří pro danou organizaci již pracovali,
- osobní kontakt se členy organizace hledající dobrovolníky,
- náboženské přesvědčení,
- zkušenost s obtížnou rodinnou situací,
- osobní příklad příbuzných či známých.

Nejčastějšími důvody k dobrovolnictví, které dobrovolníci uváděli, byly důvěryhodnost organizace a přesvědčení, že dobrovolnou prací lze napomoci šíření dobré myšlenky. Tři čtvrtiny dobrovolníků označili za důležité ostatní výše uvedené motivace k dobrovolnictví, avšak kromě tří posledních motivací (náboženské přesvědčení, zkušenost s obtížnou rodinnou situací, osobní příklad příbuzných či známých), které uvedla pouze menšina dotázaných dobrovolníků. (Frič a kol., 2001)

5.3.1 Teorie motivace

Z výše uvedeného výzkumu byly také odvozeny tři základní individuální motivace k dobrovolnictví. Všechny tři motivace se mohou vzájemně prolínat, avšak u každého jedince má vždy jedna motivace větší vliv než ostatní. (Frič a kol., 2001)

Konvenční či normativní motivace – k dobrovolnictví je dobrovolník veden morálními normami své rodiny a okolí či neformálními pravidly, které upravují chování v dané společnosti. Konvenční motivace se často u dobrovolníků projevuje spojením obou výše uvedených atributů. Tito dobrovolníci přikládají velký význam svému náboženskému přesvědčení. Konvenční motivaci nejčastěji zastávají lidé starší 60 let a lidé věřící.

Reciproční motivace – Reciproční motivace je charakteristická pro dobrovolníky, kteří ve své činnosti hledají prvky užitečné i pro ně samotné. V dobrovolnictví spojují konání dobra pro jiné s vlastním prospěchem. Mají zájem o získávání nových

zkušeností, navazování vztahů a uplatňování svých schopností. Tato motivace je specifická spíše pro ateistické dobrovolníky a dobrovolníky mladší 30 let.

Nerovinná motivace – tato motivace vychází z prvků, podle kterých se dobrovolník rozhoduje. Těmito prvky jsou důvěra v organizaci, přesvědčení o smysluplnosti dobrovolnické práce a pocit, že se díky dobrovolnictví šíří dobrá myšlenka. Tato motivace je charakteristická pro lidi s vysokoškolským vzděláním a lidi z věkové skupiny 46 let až 60 let.

Pokud porovnáme výše uvedené typy motivace s typologií dobrovolnictví (viz kapitola 1. 1. 1 Dělení dobrovolných činností), můžeme říci, že konvenční motivace má nejbližší k občanské výpomoci v rodině, příbuzenstvu a mezi známými, reciproční motivace k vzájemně prospěšnému dobrovolnictví a nerovinná motivace se nejvíce blíží k dobrovolnictví veřejně prospěšnému. (Tošner, Sozanská, 2006)

5.4 Motivace pokračovat v dobrovolnické aktivitě

Co motivuje dobrovolníky k tomu, aby byla jejich aktivita stabilní? Co motivuje dobrovolníky k tomu, aby i nadále zůstávali dobrovolníky? Dobrovolníci si často vybírají činnosti, které se přizpůsobují jejich časovým možnostem a požadavkům. Také je třeba, aby organizace občanské společnosti dobrovolníkovi poskytovaly profesionální a efektivní služby. (Frič, Pospíšilová a kol., 2010)

Třístupňový model výdrže dobrovolníků, který zpracovali Chacón, Vecina a Dávila, je dlouhodobý výzkum dobrovolníků v oblasti sociální práce. Jde o stádium krátkodobé, které trvá šest měsíců, dále střednědobé stádium trvající dvanáct měsíců a poslední dlouhodobé stádium mající 24 měsíců. Délka dobrovolnické služby je dle těchto autorů ovlivněna v počáteční fázi dobrovolnictví hlavně motivy a jejich uspokojením. Pro dlouhodobější a intenzivnější službu dobrovolníka je však dobrým znakem oddanost organizaci. (Chacón, Vecina, Dávila, 2007 dle Frič, Pospíšilová a kol., 2010)

Životní cyklus dobrovolníka prochází třemi stádii, ve kterých je ovlivňován „jednou ze tří kategorií faktorů: precedenty, zkušenostmi a důsledky dobrovolnické participace. V prvním stádiu hrají rozhodující roli individuální dispozice, motivace stát se dobrovolníkem a podpora sociálního okolí, ve druhé fázi jsou to satisfakce,

kteřou dobrovolnická aktivita a organizační integrace přináší, a ve třetí důsledky pro dobrovolníka (změny v poznání, postojích, chování, motivaci, identitě), pro organizaci (změny v kvalitě poskytovaných služeb, rekrutaci a znovuzřazení dobrovolníka) a pro sociální systém (difuze vzorů chování, osvěta, systém poskytování služeb)“ (Omoto, Snyder, 1995; 2002 dle Frič, Pospíšilová a kol., 2010, s. 123)

Autorka Katherine Gasking přišla s modelem zapojení dobrovolníka, který říká, že jsou pro dobrovolníka sociální faktory tím více významnější, čím déle proces dobrovolníka postupuje. Jednotlivec, který stojí mimo svět dobrovolnictví, se postupně stává iniciátorem kontaktu s tímto světem. Jako dobrovolník prochází stádiem dobrovolníka začátečníka a ve fázi finální, je z něho dobrovolník vytrvalec pracující dlouhodobě. Dobrovolníkovu okolí může přispět formou pozitivní stimulace k transformaci z jednoho stádia do stádia dalšího. A to v rámci dobrovolnické infrastruktury a managementu dobrovolníků. (Gasking, 2003 dle Frič, Pospíšilová a kol., 2010)

Hustinx a Lammertyn spojují dobrovolnickou aktivitu kolektivního dobrovolníka s jeho skupinovou příslušností. O tom, zda dobrovolník nadále setrvá dobrovolníkem, hraje velkou roli proces socializace v rámci organizace občanské společnosti (předávání hodnot, kultury a norem organizace). Velkou roli hraje navazování přátelství a neformálních vztahů, které dobrovolníka „nutí“ pokračovat v další dobrovolnické činnosti. U reflexního dobrovolníka motivace pokračovat v dobrovolnictví závisí na jeho aktuálních individuálních preferencích a potřebách. (Hustinx, Lammertyn, 2004 dle Frič, Pospíšilová a kol., 2010)

Motivaci lidí k dlouhodobé dobrovolnické kariéře také vysvětluje model rolové identity, *„který pracuje s hypotézou, že dobrovolníci se díky organizační socializaci časem identifikují se svojí rolí a integrují do organizace. Čím více se s rolí sžívají, tím intenzivnější mají pocit, že z dobrovolnické činnosti více získávají a budou schopni překonávat větší překážky, které jim v dobrovolnické aktivitě můžou bránit.“* Proto tito dobrovolníci vydrží v dobrovolnické aktivitě déle. Rozlišuje se též specifická a generální rolová identita. Specifickou identitou se vyznačuje dobrovolník, který se v konkrétní organizaci identifikuje s rolí dobrovolníka. Pokud

identifikuje se svou rolí ve více organizacích, jde o rolovou identitu generální. (Grube, Piliavin, 2000 dle Frič, Pospíšilová a kol., 2010, s. 125)

5.5 Udržování dlouhodobé motivace k dobrovolnictví

V rámci udržování dlouhodobé motivace k dobrovolnictví jsou vypracovány tři základní modely motivace dlouhodobého dobrovolnictví.

Procesuální model dobrovolnictví – dle A. M. Omota a M. Snydera (1995, 2002 dle Mlčák, Záškodná, 2013) jde v rámci udržování motivace k dobrovolnictví o dynamické změny mezi původními motivy a motivy aktuálními. Tyto motivy se týkají kategorií, které jsou tvořeny hodnotami, porozuměním, osobním rozvojem, zájmem o komunitu a zvýšením sebeúcty. K udržování dobrovolnictví jsou důležité nejen prosociální dispozice, ale i zkušenosti s dobrovolnictvím, spokojenost s danými aktivitami a další organizační problematika spojená s dobrovolnictvím.

Model rolové identity – dle J. Piliavina (Grube, Piliavin, 2000 dle Mlčák, Záškodná, 2013, s. 86 - 87) se tento model zakládá na sebepojetí jedince, které vychází z mnoha identit jeho sociálních rolí. *„Podstatou rolové identity jsou očekávání jedince, jaké soudy o něm vytvářejí významné druhé osoby, a jeho zkušenosti, které nabývá v rámci svých sociálních interakcí. Čím více druzí lidé spojují jedince s určitou sociální rolí, tím více dochází k integraci této role do jeho sebepojetí.“* Pokud tedy dobrovolníkovu rolovou identitu posilujeme, udržujeme jeho dobrovolnickou aktivitu.

Konceptuální model příčin dlouhodobého dobrovolnictví – L. A. Penner (2002 dle Mlčák, Záškodná, 2013) hovoří o spojení předchozích dvou modelů dobrovolnictví. Tento model pojednává o tom, že je dobrovolnictví ovlivněné interakcí osobnostních rysů, postojů, motivů a aspekty organizačními. Osobnostní charakteristiky mají spíše vliv na rozhodnutí stát dobrovolníkem a organizační aspekty spíše působí na udržování a setrvání v dobrovolnictví. Na dobrovolníka působí také postoj blízkých lidí k jeho rozhodnutí stát se dobrovolníkem. Dále dobrovolníka ovlivňuje jeho věk, vzdělání, příjem a jiné sociodemografické charakteristiky. Penner a Dinkelstein (1998 dle Mlčák, Záškodná, 2013) zjistili, že

čím delší čas dobrovolníci věnují dobrovolnické aktivitě, tím je větší jejich spokojenost s danou organizací.

5.6 Nevhodné motivy k dobrovolnické činnosti

Motivy dobrovolníků k dobrovolnické činnosti nemusí být pro ostatní lidi vždy pouze prospěné. O takovýchto nevhodných až nebezpečných motivech dobrovolnické činnosti pojednává Vitoušková (1998 dle Tošner, Sozanská, 2006). Dle Vitouškové je třeba, aby každý, kdo za práci s dobrovolníky zodpovídá, věděl, že se mohou vyskytovat právě tyto motivy, které mohou být při službě druhým, pro příjemce pomoci nebezpečné.

Tyto motivy je třeba v čas rozpoznat a zájemce o dobrovolnickou činnost s více těmito zápornými motivy odmítnout. Negativní motivy totiž mohou poškodit jak klienta, kterému je dobrovolníková pomoc adresovaná, tak dobrovolnický tým, ve kterém jsou poškozeny vztahy mezi členy. Dle Tošnera a Sozanské (2006) by si organizace měly dávat pozor na tyto motivy uchazečů o dobrovolnickou práci:

- soucit, který vede až k degradaci klienta,
- zvědavost, která je nepřiměřená a zbytečná,
- služba pramenící z pocitu povinnosti,
- snaha něco si zasloužit,
- uchazeč ve službě hledá duševní rovnováhu, protože si neví rady s osobním neštěstím,
- touha po přátelství, která pramení z osamělosti,
- pocit vlastní důležitosti,
- touha potkat ještě ubožejší lidi, protože sám uchazeč má nedostatek sebeúcty,
- touha ostatní ovládat.

5.7 Co dobrovolníky podporuje

Motivaci dobrovolníků k výkonu jejich činnosti je třeba rozvíjet a udržovat. Dle Tošnera a Sozanské (2006) dobrovolníky podporuje:

- oceňování,
- je jim dáváno najevo, že je jejich přítomnost důležitá,

- možnost změny a postupu v dané činnosti,
- veřejné i soukromé uznání,
- dobrý pocit z toho, že dokážou zvládat stanovené úkoly,
- pocit sounáležitosti a týmové práce se spolupracovníky,
- podílení se na řešení problémů organizace,
- vědomí, že díky jejich činnosti se děje něco podstatného,
- jsou uspokojovány jejich osobní potřeby.

Matoušek a kol. (2013) oproti výše uvedeným uvádí ještě další dva faktory, kterými jsou fungující management dobrovolníků a pravidla pro fungování dobrovolníků.

5.7.1 Oceňování dobrovolníků

Ocenění je pro dobrovolníka důležitou zpětnou vazbou, proto by se na něj nemělo zapomínat. Dobrovolníky lze odměnit různými způsoby. Ať již prostým slovem „děkuji“, přáním k narozeninám a svátku, přáním k Vánocům, osvědčením o dobrovolnické činnosti, děkovným dopisem, poděkováním dobrovolníkům ve výroční zprávě a dalšími. (Matoušek a kol., 2013)

Ochman a Jordan (1997 dle Matoušek a kol., 2013) uvádí tyto zásady oceňování dobrovolníků:

- časté vyjadřování vděčnosti,
- využívání různých forem poděkování,
- upřímnost,
- dát najevo jak spojenost s vykonávanou prací, tak i s člověkem samotným,
- poděkování by mělo být v souladu s výsledky,
- za stejné výsledky používat stejné či podobné odměny,
- zjistit, kterých výsledků si dobrovolník zvláště požaduje a věnovat jim zvýšenou pozornost.

5.8 Co dobrovolníky brzdí

Existuje mnoho různých bariér, se kterými se mohou dobrovolníci při svém působení setkávat a které je v jejich činnosti brzdí. Tošner a Sozanská (2006) uvádí tyto následující:

- velký rozdíl mezi očekáváním a skutečnou činností,
- pocit, že je jejich pomoc k ničemu,
- žádná zpětná vazba, pochvala či ocenění,
- příliš rutinní a nerozmanité úkoly,
- nedostatečná podpora spolupracovníků,
- činnost dobrovolníků není řízená,
- úkol nepřináší žádnou prestiž,
- činnost nepřináší osobní růst,
- není možnost projevit iniciativu či tvořivost,
- napětí mezi spolupracovníky.

6 Shrnutí teoretické části

Teoretická část je rozdělena do pěti kapitol. V první kapitole je vysvětlen pojem dobrovolnictví. Dále se v této kapitole můžeme dozvědět např. to, že dobrovolnictví v domovech pro seniory je dobrovolnictvím veřejně prospěšným, a že spadá do oblasti dobrovolnictví v sociálních službách.

Dobrovolnictvím v sociálních službách se zabývá druhá kapitola, která vysvětluje pojem sociální služby, dále je věnována pozornost dobrovolnictví v rezidenčních zařízeních a vysvětlen je též pojem domov pro seniory.

Ve třetí kapitole je vysvětleno, kdo je dobrovolníkem a popsána je též metodika práce s dobrovolníky.

Čtvrtá kapitola vysvětluje pojem motivace obecně. Tato kapitola též vysvětluje vztah mezi motivy a potřebami a na závěr je uvedeno hierarchické řazení potřeb.

Poslední kapitola se věnuje motivaci k dobrovolnictví. V této kapitole je motivace k dobrovolnictví vysvětlila na základě psychologického a sociologického přístupu k této motivaci. V rámci obou přístupů je uvedeno několik výzkumů, na základě kterých byla motivace k dobrovolnictví zkoumána. Zmínka je též o prvním výzkumu dárcovství a dobrovolnictví v České republice.

Dále je věnována pozornost motivaci pokračovat v dobrovolnické aktivitě a popsána je též problematika udržování dlouhodobé motivace k dobrovolnictví.

Pátá kapitola také popisuje nevhodné motivy k dobrovolnické činnosti a v závěru teoretické části bakalářské práce je uvedeno, co dobrovolníky v jejich činnosti podporuje a co je naopak v této činnosti brzdí.

Teoretická část slouží k vysvětlení veškerých důležitých pojmů, které se váží k hlavnímu cíli této bakalářské práce.

Východiska uvedená v teoretické části práce budou porovnána s výsledky provedeného výzkumu a to v rámci jednotlivých dílčích výzkumných otázek.

7 Výzkumná část

Ve výzkumné části se budu zabývat zjišťováním motivace k dobrovolnictví v domovech pro seniory. Výzkum bude uskutečněn na základě polostrukturovaných rozhovorů s dobrovolníky působícími v domovech pro seniory.

Hlavní cíl bakalářské práce se pojí s hlavní výzkumnou otázkou: **Jaká je motivace dobrovolníků v domovech pro seniory k jejich dobrovolnické činnosti?**

Hlavní výzkumnou otázku rozvíjí tyto tři dílčí výzkumné otázky (dále DVO):

- Jaká je počáteční motivace k dobrovolnictví v domovech pro seniory?
- Jaké jsou zkušenosti s dobrovolnictvím v domovech pro seniory?
- Co vede dobrovolníky k pokračování v dobrovolnické činnosti?

7.1 Dílčí výzkumné otázky

DVO 1 zní: **Jaká je počáteční motivace k dobrovolnictví v domovech pro seniory?** Tato DVO se snaží zjistit, jak se dobrovolníci o možnosti dobrovolnictví dozvěděli, jaká byla jejich hlavní motivace k dobrovolnictví a podle čeho se rozhodli pro výkon dobrovolnictví právě v DS. Tato DVO také zjišťuje, zda mají dobrovolníci ještě nějaké předchozí zkušenosti s dobrovolnictvím, jestli je v jejich okolí ještě někdo další dobrovolníkem a pokud ano, zda je tato skutečnost nějak ovlivnila v rozhodnutí stát se dobrovolníkem.

DVO 2 zní: **Jaké jsou zkušenosti s dobrovolnictvím v domovech pro seniory?** Tato DVO zjišťuje, jaké mají dobrovolníci zkušenosti s dobrovolnictvím v daném DS. Ptá se také na to, zda byla splněna očekávání dobrovolníků ohledně výkonu dobrovolnické činnosti. Dále zjišťuje, co dobrovolníkům dobrovolnictví přináší a jak se jim spolupracuje s pracovníky domova pro seniory. Zajímá se také o to, zda v daném DS probíhají supervize pro dobrovolníky a pokud ano, zda jsou pro dobrovolníky přínosné. Na závěr tato DVO zjišťuje, zda existují nějaké překážky či obtíže, které dobrovolníkům ztěžují výkon jejich dobrovolnické činnosti.

DVO 3: **Co vede dobrovolníky k pokračování v dobrovolnické činnosti?** V rámci této otázky se zjišťuje, jak dlouho již dobrovolníci v daném DS působí, díky čemu v dobrovolnické činnosti pokračují, zda se nějak změnila jejich původní

motivace k dobrovolnictví, zda jsou za svou činnost oceňováni, jaký názor má jejich rodina a okolí na to, že jsou dobrovolníky a na závěr tato DVO zjišťuje, jak dlouho by ještě chtěli dobrovolnickou činnost vykonávat.

7.1.1 Tazatelské otázky k dílčím výzkumným otázkám

Tabulka 1: Tazatelské otázky k dílčím výzkumným otázkám

DVO 1	Jaká je počáteční motivace k dobrovolnictví v domovech pro seniory?
TO 1	Jak jste se o možnosti dobrovolnictví dozvěděl/a?
TO 2	Co bylo Vaší hlavní motivací k dobrovolnictví?
TO 3	Podle čeho jste se rozhodl/a pro výkon dobrovolnictví právě v domově pro seniory?
TO 4	Máte ještě nějaké jiné zkušenosti s dobrovolnictvím?
TO 5	Je ve Vašem okolí ještě někdo dobrovolníkem? V případě kladné odpovědi: Ovlivnilo Vás to nějak?
DVO 2	Jaké mají dobrovolníci zkušenosti s dobrovolnictvím v domově pro seniory?
TO 6	Jaké máte zkušenosti s dobrovolnictvím v daném domově pro seniory?
TO 7	Splnila se Vaše očekávání ohledně Vašeho výkonu dobrovolnictví?
TO 8	Co Vám dobrovolnictví přináší?
TO 9	Jak se Vám spolupracuje s pracovníky domova pro seniory?
TO 10	Probíhají v domově pro seniory supervize pro dobrovolníky? V případě kladné odpovědi: Máte možnost se jich zúčastnit? V případě kladné odpovědi: Jsou pro vás přínosné?
TO 11	Existují nějaké překážky nebo obtíže, které Vám ztěžují výkon dobrovolnické činnosti?
DVO 3	Co vede dobrovolníky k pokračování v dobrovolnické činnosti?
TO 12	Jak dlouho již v tomto domově pro seniory působíte jako dobrovolník?
TO 13	Díky čemu v dobrovolnické činnosti pokračujete?

TO 14	Změnila se nějak Vaše původní motivace k dobrovolnictví? V případě kladné odpovědi: Co je nyní Vaší motivací k dobrovolnictví?“
TO 15	Jste za svou dobrovolnickou činnost nějak oceňován/a? V případě kladné odpovědi: Má toto oceňování nějaký vliv na Vaši dobrovolnickou činnost?
TO 16	Jaký má názor Vaše rodina a okolí na to, že jste dobrovolníkem?
TO 17	Jak dlouho byste ještě chtěl/a vykonávat činnost dobrovolníka?

7.2 Výzkumná strategie

Výzkumnou metodou, kterou jsem v této bakalářské práci použila, je kvalitativní výzkum. Dle Creswella (1998 dle Hendl, 2008) je kvalitativní výzkum procesem porozumění, který se zakládá na zkoumání problému, kdy výzkumník získává názory respondentů na daný problém.

Výzkum jsem prováděla na základě polostrukturovaných rozhovorů. Jak uvádí Trousil a Jašíková (2015) je třeba mít při rozhovoru připravené, na co budeme rozhovor nahrávat, také je dobré mít sešit, kam si během rozhovoru činíme poznámky. Měli bychom zvážit počet otázek k rozhovoru, aby rozhovor nebyl příliš dlouhý, což by mohlo respondenta unavovat. Zároveň je ale potřeba při rozhovoru získat odpověď na všechny otázky, které jsou důležité pro zpracování daného problému. Do získaných výsledků výzkumu lze uvádět přímé citace z rozhovorů.

„Velkou výhodou techniky rozhovoru je vysoká „návrtnost“. Pakliže již někdo souhlasí s realizací rozhovoru, pak obvykle bude odpovídat na většinu otázek. Při rozhovoru je také možné ihned reagovat na odpověď dotazovaného v případě nejasností či ve snaze dozvědět se více např. pomocí sondážních otázek.“ (Trousil, Jašíková, 2015, s. 134)

Velikou výhodou zvolené strategie spatřuji v tom, že mohli respondenti na kladené otázky odpovídat vlastními slovy, dále v tom, že jsme mohli s respondenty navzájem hned reagovat na slova toho druhého, díky čemuž se předcházelo případným nedorozumění. Díky kvalitativní metodě jsem též mohla provést výzkum s malým počtem respondentů.

Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvoří dobrovolníci, kteří právě působí v DS. Osloveno bylo celkem 13 DS v okolí mého bydliště, tedy města Česká Třebová. Výzkumu se nakonec zúčastnili dobrovolníci pouze ze tří DS a to z měst Česká Třebová, Pardubice a Svitavy. Dobrovolníků, se kterými jsem vedla rozhovory, bylo celkem šest.

Tabulka 2: Charakteristika respondentů

Označení dobrovolníka	Pohlavní	Věk	Status	Místo výkonu dobrovolnictví
D 1	žena	52 let	bez zaměstnání	Česká Třebová
D 2	žena	45 let	bez zaměstnání	Pardubice
D 3	žena	19 let	studující	Česká Třebová
D 4	žena	40 let	studující	Svitavy
D 5	muž	32 let	zaměstnaný	Pardubice
D 6	muž	65 let	v důchodu	Pardubice

Jak již z tabulky vyplývá, výzkumu se zúčastnilo celkem šest respondentů, z toho čtyři ženy a dva muži. Většinu respondentů lze zařadit do věkové skupiny 40 až 65 let. Pouze dva respondenti jsou věkem mimo tuto skupinu a je jim 19 a 32 let.

Dva respondenti jsou bez zaměstnání, další dva respondenti právě studují, jeden respondent je zaměstnaný a poslední respondent je v důchodu.

Nejčastějším místem působení respondentů je Domov pro seniory U Kostelíčka Pardubice. Docházejí sem celkem tři respondenti. Dva respondenti navštěvují Domov pro seniory Česká Třebová a jeden respondent je dobrovolníkem v Domově pro seniory ve Svitavách.

7.3 Průběh výzkumu

Výzkum probíhal od února 2017 do května 2017. Na počátku výzkumu jsem se telefonicky spojila se sociální pracovnící z Domova pro seniory Česká Třebová a požádala jsem ji, aby mi předala kontakty na dobrovolníky, kteří do jejich DS docházejí, abych je mohla kontaktovat za účelem uskutečnění rozhovorů do mé bakalářské práce.

Sociální pracovnice mi však sdělila, že z důvodu mlčenlivosti o údajích týkajících se dobrovolníků, mi na ně kontakt předat nemůže. Navrhla mi, abych si pro dobrovolníky vytvořila letáček, ve kterém budou uvedeny informace o rozhovoru do bakalářské práce a kontakt na mne.

Tento letáček následně sociální pracovnice osobně či prostřednictvím e-mailu předala dobrovolníkům, kteří do jejich DS dochází. Po té jsem takto kontaktovala i Domov důchodců Ústí nad Orlicí. Po předání těchto letáčků jsem čekala, zda se mi ozvou dobrovolníci, kteří by se mnou byli ochotni vést rozhovor do výzkumné části této bakalářské práce.

Z důvodu dlouhého čekání, během kterého se mi žádný dobrovolník neozýval, jsem kontaktovala další DS i ve vzdálenějším okolí mého bydliště. Celkem jsem takto oslovila 13 DS. Z těchto mnou kontaktovaných DS mi přišla zpětná vazba pouze z šesti těchto DS. Načež mi bylo sděleno, že z těchto šesti DS mají dobrovolníky pouze ve čtyřech z nich. Konkrétně jde o DS ve městě Česká Třebová, Ústí nad Orlicí, Svitavy a Pardubice. Až na Domov důchodců Ústí nad Orlicí, ze kterého se mi žádný dobrovolník neozval, mne z ostatních třech DS dobrovolníci kontaktovali a to telefonicky či e-mailem. Takto se mi ozvalo celkem šest dobrovolníků, se kterými jsem se vždy dohodla na schůzce.

Setkání většinou probíhalo v kavárně, kde nebyl moc velký hluk, aby bylo nahrávanému rozhovoru dobře rozumět.

Na začátku schůzky jsem vždy nejprve od dobrovolníků získala ústní souhlas s nahráváním rozhovoru. Tento souhlas je součástí nahrávky celého rozhovoru. Rozhovor jsem nahrávala prostřednictvím mobilního telefonu značky Sony Ericsson W 200i.

Dále jsem také na počátku rozhovoru dobrovolníky informovala o počtu otázek a odhadované délce setkání. Při rozhovoru jsem měla připravené otázky, na které jsem se postupně dobrovolníků ptala a dobrovolníci mi na ně odpovídali. Po poslední odpovědi na mou otázku jsem dobrovolníkům poděkovala za rozhovor a rozloučili jsme se.

7.4 Analýza získaných dat

Vždy po příjezdu domů ze schůzky jsem nahrála získaná data do notebooku a následně jsem rozhovory doslovně přepsala do připraveného wordového dokumentu.

Dobrovolníky jsem postupně označila kódy D 1 (dobrovolník, se kterým jsem vedla první rozhovor), D 2, D 3 až D 6. Odpovědi dobrovolníků jsem po té analyzovala v rámci jednotlivých tazatelských otázek k dílčím výzkumným otázkám.

Po té, co jsem zjistila odpovědi na tazatelské otázky, uvedla jsem shrnutí získaných informací v rámci celých dílčích výzkumných otázek. Nakonec jsem výsledky mého výzkumu v rámci jednotlivých DVO porovнала s východisky uvedenými v teoretické části bakalářské práce.

7.5 Etická rizika výzkumu a úskalí při sběru informací

Mezi etická rizika, se kterými jsem se při zpracovávání této práce setkala, dle mne patří následující případy (ke každému etickému riziku též uvádím způsob, jak byla daná situace řešena, aby dané etické riziko nenastalo):

- Porušení mlčenlivosti o údajích týkajících se dobrovolníků pracovníky DS - pracovníci DS mi z důvodu mlčenlivosti neposkytli kontaktní údaje na dobrovolníky, ale nabídli mi, že dobrovolníky sami osloví a předají jim na mne kontakt, aby mne mohli kontaktovat dobrovolníci, kteří budou ochotni se mnou za účelem rozhovoru sejit.
- Nedobrovolná účast ve výzkumu – žádný dobrovolník se rozhovoru do této bakalářské práce nezúčastnil z donucení. Kontaktovali mne pouze ti dobrovolníci, kteří byli ochotni se mnou rozhovor vést.

- Nesouhlas s nahráváním rozhovoru – vždy na počátku rozhovoru jsem se dobrovolníků zeptala, zda souhlasí s tím, aby byl rozhovor nahráván. Tento souhlas je zaznamenán na nahrávkách rozhovorů. Všichni dobrovolníci s nahráváním souhlasili.
- Zneužití informací získaných při rozhovoru s dobrovolníky - na počátku rozhovorů jsem se respondentů zeptala, zda souhlasí s tím, že budou získané informace použity ke zpracování výzkumné části této bakalářské práce a ujistila jsem je, že budou veškeré informace uváděny anonymně. Všichni dobrovolníci s tímto souhlasili. Informace z rozhovorů jsem skutečně použila pouze pro vypracování výzkumné části této bakalářské práce a nikde jinde jsem je neuveřejňovala. Veškeré informace z rozhovorů jsou uváděny anonymně. Dobrovolníci jsou v práci rozlišováni na základě přidělených kódů D 1, D 2 atd. Jméno a příjmení dobrovolnice, se kterou jsem vedla rozhovor, který je uveden v příloze bakalářské práce, jsem nahradila dvojicí písmen XY.

Úskalí při sběru informací

Trousil a Jašíková (2015) uvádí, s jakými úskalími se můžeme při realizaci výzkumu setkat. Z uvedených úskalí jsem se při výzkumu potýkala s úskalím týkajícím se ochoty lidí k participaci na výzkumu, s úskalím volby prostředí a s úskalím užívání odborných výrazů.

Úskalí týkající se ochoty lidí k participaci na výzkumu spatřuji v tom, že mne kontaktovalo pouze šest dobrovolníků, kteří byli ochotni se mnou sejít a rozhovor vést.

S úskalím volby prostředí jsem se setkala jednou, kdy jsem vedla rozhovor s dobrovolnicí v kavárně, kde byl velký hluk. Nahranému rozhovoru šlo naštěstí při následném přepisování dobře rozumět.

Úskalí užívání odborných výrazů jsem si uvědomila ve chvíli, kdy dobrovolnice, které jsem se v rámci rozhovoru ptala na to, zda v domově pro seniory, kam dochází, probíhají supervize pro dobrovolníky, nevěděla, co pojem supervize znamená.

Z osobní zkušenosti bych ještě dodala, že za úskalí při realizaci výzkumu považuji také to, že jsem nedostala zpětnou vazbu od mnoha domovů pro seniory, které jsem žádala o spolupráci při oslovování dobrovolníků.

Dále jsem jako velké omezení vnímala povinnost pracovníků domovů pro seniory zachovávat mlčenlivost o údajích týkajících se dobrovolníků. Na dobrovolníky jsem tedy neměla žádný kontakt, abych je mohla sama oslovit a musela jsem čekat, zda budou nějací dobrovolníci ochotni se mnou rozhovor vést a ozvou se mi.

7.6 Vyhodnocení DVO 1 - Jaká je počáteční motivace k dobrovolnictví v domovech pro seniory?

V rámci DVO 1 jsem nejdříve zjišťovala, jak se dobrovolníci o možnosti dobrovolnictví dozvěděli. Na tuto otázku odpověděli dobrovolníci D 1 a D 6, že už si nevzpomínají. Dvě dobrovolnice se o dobrovolnictví dozvěděly díky doporučení - jedna na doporučení kamarádky (D 2) a druhá na doporučení psycholožky (D 3), která uvádí: *„Bylo to jako na doporučení jedné psycholožky, že by to bylo jako fajn k přijímačkám.“* Ze zbylých dvou dobrovolníků se o dobrovolnictví jeden dozvěděl přes internet (D 5) a druhý v rámci praxe při studiu (D 4).

Na další otázku: *„Co bylo Vaší hlavní motivací k dobrovolnictví?“* Byla nejčastější odpovědí touha pomoci starým lidem a zpříjemnit jim pobyt v DS, takto odpověděli tři dobrovolníci (D 2, D 5, D 6). Např. dobrovolnice D 2 uvádí: *„Touha jakoby pomoci těm lidem v tomhle věku. Ty starý lidi si to prostě zasloužej, aby se jim někdo věnoval, aby to tam měli příjemnější, ten pobyt.“* Dvě dobrovolnice (D 1, D 4) odpověděly, že jejich motivací k dobrovolnictví v DS je to, že si chtějí vyzkoušet práci v DS, protože tam chtějí v budoucnu pracovat, jde tedy o kariérní motivaci. A dobrovolnice D3 uvedla jako hlavní motivaci získání praxe, kterou by mohla uvést u přijímacích zkoušek na vysokou školu.

Dobrovolníkům jsem také pokládala otázku, která zjišťovala, proč se rozhodli pro výkon dobrovolnictví právě v DS. Tři dobrovolníci (D 2, D 5, D 6) uvádějí jako důvod, že chtějí seniorům v DS zpříjemnit pobyt. Dvě dobrovolnice (D 1, D 4) chtějí v domově pro seniory pracovat. Např. dobrovolnice D 1 říká: *„Chtěla bych pracovat*

v této oblasti. “A dobrovolnice D 3, která chce dobrovolnickou činností získat praxi k přijímacím zkouškám, uvedla, že si pro své působení vybrala DS ze zvědavosti.

Na otázku, zda mají dobrovolníci ještě nějaké jiné zkušenosti s dobrovolnictvím, odpověděli čtyři dobrovolníci (D 1, D 4, D 5, D 6), že žádnou zkušenost nemají a dvě dobrovolnice odpověděly, že předchozí zkušenost mají. Dobrovolnice D 3 uvedla, že měla předchozí zkušenost s dobrovolnictvím s dětmi a druhá dobrovolnice D 2 uvádí: *„No já jsem měla vloni právě takovou jednu zkušenost, právě že jsem věděla, jak v té práci budu končit a byl tady ten olympijský park, tak tam jsem si šla vlastně zkusit poprvý to dobrovolnictví a musím říct, jak jsem sportovně založená, tak musím říct, že mě to hrozně bavilo teda.“*

Poslední otázka v rámci DVO 1 zněla: „Je ve Vašem okolí ještě někdo dobrovolníkem?“ Tato otázka zjišťovala, zda případná přítomnost dobrovolníka v okolí respondenta měla nějaký vliv na jeho rozhodnutí stát se dobrovolníkem. Na tuto otázku všichni dobrovolníci odpověděli záporně, tedy, že ve svém okolí žádného dobrovolníka neznají. Ukázka odpovědi dobrovolnice D 4: *„Ne, neznám nikoho, kdo by dělal dobrovolníka.“*

Shrnutí DVO 1

Dobrovolníci se o dobrovolnictví dozvěděli z různých zdrojů. Překvapilo mě, že jedné respondentce bylo dobrovolnictví doporučeno psycholožkou z důvodu získání praxe k přijímacím zkouškám na vysokou školu. Tuto odpověď jsem nečekala.

Hlavní motivací k dobrovolnictví bylo u poloviny dobrovolníků touha pomoci seniorům a zpříjemnit seniorům pobyt v DS. Dobrovolníci také dochází do DS proto, že je práce v DS láká a tak si chtějí práci se seniory vyzkoušet. A jak jsem již zmínila výše, jedna dobrovolnice uvedla jako hlavní motivaci k dobrovolnictví získání praxe k přijímacím zkouškám.

Z výše uvedených motivací k dobrovolnictví v DS vyplývají i důvody, kvůli kterým dobrovolníci dochází právě do DS. Někteří dobrovolníci totiž chtějí seniorům v DS zpříjemnit pobyt a další dobrovolníci si chtějí práci v DS vyzkoušet.

Předchozí zkušenosti s dobrovolnictvím měli pouze dva dobrovolníci.

Překvapilo mě, že žádný z respondentů ve svém okolí nezná jedince, který by se věnoval dobrovolnické činnosti. Očekávala jsem, že přítomnost dobrovolníka v respondentově okolí by respondenta též mohla motivovat k výkonu dobrovolnické činnosti. Toto očekávání jsem si však ve výzkumu nemohla ani potvrdit, ani vyvrátit.

Porovnání výsledků DVO 1 s východisky teoretické části bakalářské práce

Na základě výsledků DVO 1 mohu potvrdit zjištění E. G. Clary a jejích spolupracovníků, kteří na základě Dotazníku dobrovolnických funkcí došli k závěru, že mezi nejčastější kategorie motivace u dobrovolníků patří hodnoty, kariéra, funkce sociální a porozumění.

Respondenti, kteří se zúčastnili výzkumu pro tuto bakalářskou práci, se stali dobrovolníky na základě motivací, které dle Dotazníku dobrovolnických funkcí spadají do kategorií hodnot a kariéry.

S Dolnicar a M. Randle určili šest skupin dobrovolníků na základě jejich motivace. Dobrovolníky, kteří se zúčastnili mého výzkumu, lze zařadit do skupin altruistických a specifických dobrovolníků. Altruistickými dobrovolníky jsou respondenti, kteří jsou motivováni k dobrovolnické činnosti touhou pomoci starým lidem a chtějí jim zpříjemnit pobyt v DS. Specifickými dobrovolníky z mého výzkumu jsou ti, kteří jednájí na základě kariérní motivace a také dobrovolnice, která chce dobrovolnickou činností získat praxi k přijímacím zkouškám na vysokou školu.

Mohu také potvrdit zjištění sociologického přístupu, že dobrovolníkův motiv se odvíjí od sociální situace. Respondenti, kteří se zúčastnili mého výzkumu, a jsou v současné době bez zaměstnání, vykonávají dobrovolnickou činnost z důvodu zvýšení kvalifikačních předpokladů pro případný budoucí výkon zaměstnání v domově pro seniory.

Na základě provedeného výzkumu však nemohu souhlasit se zjištěním, se kterým přišli M. A. Musick a J. Wilson. Tito autoři zjistili, že se význam kariérní motivace s věkem snižuje. Součástí mého výzkumu však byli dobrovolníci s kariérní motivací ve věku 40 a 52 let.

7.7 Vyhodnocení DVO 2 - Jaké mají dobrovolníci zkušenosti s dobrovolnictvím v domově pro seniory?

První otázkou vztahující se k DVO 2 jsem se zajímala o to, jaké mají dobrovolníci zkušenosti s dobrovolnictvím v DS. Pět dobrovolníků uvedlo, že mají zkušenosti dobré. Vyzdvihovali hlavně příjemné zkušenosti s personálem DS. Např. dobrovolník D 5 říká: „*Tak ty zkušenosti jsou určitě dobré. Třeba sociální pracovník je úžasnej člověk.*“ Dobrovolnice D 1, která oproti ostatním neuvedla, že jsou její zkušenosti dobré, zmínila, že jí chybí větší vedení, postrádá také informace o klientech, za kterými dochází a chybí jí i náměty na činnosti, které by s klienty mohla vykonávat.

Další otázkou jsem zjišťovala, zda se dobrovolníkům splnila očekávání ohledně jejich výkonu dobrovolnictví. Pět dobrovolníků nemělo žádná očekávání vztahující se k výkonu jejich dobrovolnické činnosti. Pouze dobrovolník D 5 uvádí: „*Tak ty moje očekávání, který jsem měl, byly splněny. Já jsem se chtěl podělit o ty své pěkný zážitky a trošku tam ty seniory obohatit. Takže to si myslím, se povedlo.*“

Na otázku, co dobrovolníkům dobrovolnictví přináší, mi pět dobrovolníků odpovědělo, že dobrý pocit a vnitřní uspokojení, což potvrzuje odpověď dobrovolnice D 4: „*Hm, tak já z toho mám takovej dobrej pocit a někdy mně to přináší až takový to vnitřní uspokojení.*“ Poslední dobrovolník D 6 uvedl, že mu dobrovolnictví přináší přátelství s daným klientem, se kterým si, za tu dobu, co do DS dochází, vytvořil velmi pěkný vztah.

Další otázkou jsem se ptala na to, jak se dobrovolníkům s pracovníky DS spolupracuje. Většina dobrovolníků se shodla na tom, že je spolupráce s pracovníky velmi dobrá. Dobrovolník D 5 to potvrzuje slovy: „*Jo, jsou příjemný, úplně v pohodě a jsou rádi, že tam přijdu.*“ Zaujala mne odpověď dobrovolníka D 6: „*To je všechno dobrý, ke mně jsou hodný. Třeba odpoledne když mají takový kolečko a dávají si čaj, tak se mě ptaj, jestli chci taky nalejt.*“ Pouze jedna dobrovolnice (D 1) uvedla, že by od pracovníků očekávala větší vedení, aby si potřebné informace nemusela zjišťovat sama přes internet.

Dále mne zajímalo, zda v daném domově pro seniory probíhají supervize pro dobrovolníky a pokud ano, zda se jich dobrovolníci mají možnosti zúčastnit a zda jsou pro ně přínosné. Pět dobrovolníků odpovědělo, že u nich supervize nejsou, nebo že o nich nevědí. Např. dobrovolnice D 1 odpověděla: *„Nevim o tom, nevim o tom a divila bych se, když tam není nějaký ani třeba úvodní setkání nebo seznámení. To bych se divila, to bych řekla, že spíš ne.“* Pouze poslední dobrovolník D 6 řekl, že u nich v DS supervize pro dobrovolníky probíhají, že se jich párkrát zúčastnil a na otázku, zda jsou pro něho přínosné, odpověděl: *„To víte, že jo.“*

Poslední otázkou v rámci DVO 2 jsem zjišťovala, zda existují nějaké překážky či obtíže, které dobrovolníkům ztěžují výkon jejich dobrovolnické činnosti. Dobrovolníci D 1 chybí určité vedení během výkonu dobrovolnické činnosti a také bližší informace o klientce. Neznalost těchto informací dobrovolníci ztěžuje výkon dobrovolnické činnosti z hlediska vzájemné komunikace s klientkou. Dobrovolnice D 3 uvedla jako obtíž změny nálad u klientky, kdy je klientka při jedné návštěvě veselá a při další smutná a nekomunikativní. A dobrovolník D 6 odpověděl: *„Nó, když jsem tam šel třeba večer tak, myslel jsem si, že to půjde bez problému a ono to zprvopočátku šlo bez problému, ale pak mi říkali, abych tam takhle večer už nechodil. No, tak jsem to akceptoval.“*

Druhá polovina dobrovolníků uvedla jako překážku nutnost sladění dobrovolnické činnosti s dalšími aktivitami, kvůli těmto aktivitám dochází dobrovolníci do DS méně často. Dobrovolnice D 2 v této souvislosti uvedla, že navštěvuje masérský kurz. Dobrovolnice D 4 musí dobrovolnictví sladit se školní docházkou a dobrovolník D 5 s nástupem do nového zaměstnání.

Shrnutí DVO 2

V rámci DVO 2 se u všech otázek odpovědi dobrovolníků celkem shodovaly. Dobrovolníci mají většinou dobré zkušenosti s dobrovolnictvím, většina dobrovolníků neměla žádná očekávání ohledně výkonu dobrovolnictví, dobrovolníkům dobrovolnictví přináší dobrý pocit a vnitřní uspokojení. S pracovníky DS se jim spolupracuje dobře.

Většina dobrovolníků se ještě nikdy nezúčastnila supervize. Myslím si, že je tomu tak proto, že v daném DS supervize pro dobrovolníky neprobíhají, nebo se jich dobrovolníci zatím neměli možnost zúčastnit z důvodu jejich velmi krátkého působení v DS.

Všichni dobrovolníci uvedli nějakou obtíž, která jim ztěžuje výkon dobrovolnické činnosti. Převážně se jedná o nutnost sladění dobrovolnické činnosti s dalšími aktivitami.

Porovnání výsledků DVO 2 s východisky teoretické části bakalářské práce

Tošner a Sozanská uvádí, co dobrovolníky v jejich činnosti brzdí. Z uvedených bariér se s jednou bariérou setkává dobrovolnice D 1 – jde o nedostatečnou podporu spolupracovníků. Tošner a Sozanská neuvádí překážku sladění dobrovolnické činnosti s dalšími aktivitami, se kterou se setkala většina respondentů v mém výzkumu.

7.8 Vyhodnocení DVO 3 - Co vede dobrovolníky k pokračování v dobrovolnické činnosti?

První otázkou v rámci DVO 3 jsem zjišťovala, jak dlouho již v daném DS dobrovolníci působí. Nejdélší dobu působení uvedli dva dobrovolníci (D 5, D 6), oba muži, kteří v DS působí již pět let. Dobrovolnice D 4 odpověděla: „*To už bude asi rok.*“ A tři dobrovolníci uvedli dobu svého působení v řádu měsíců, kdy dva dobrovolníci (D 1, D 2) vykonávají dobrovolnickou činnost tři měsíce a dobrovolník (D 3) do DS dochází teprve dva měsíce.

Druhou otázkou jsem se ptala na to, díky čemu dobrovolníci v dobrovolnické činnosti pokračují. Všichni dobrovolníci zmínili, že pokračují v dobrovolnické činnosti ze stejného důvodu, jako díky kterému s dobrovolnictvím začali. Navíc polovina dobrovolníků (D 3, D 4, D 6) uvedla, že v dobrovolnické činnosti pokračují také proto, že si vytvořili vztah s klienty. Další dva dobrovolníci navíc uvedli, že je dobrovolnická činnost baví (D 2, D 5). Odpověď dobrovolnice D 2: „*Tak, pořád tam je ten důvod jako na začátku a člověk tam jde i proto, že se tam těší, prostě mě to baví.*“

Na otázku, zda se u dobrovolníků během výkonu jejich činnosti nějak změnila původní motivace k dobrovolnictví, jsem obdržela velmi podobné odpovědi a to takové, že motivace dobrovolníků je stále stejná. Navíc u poloviny dobrovolníků (D 3, D 4, D 6) k původní motivaci přibyl i vztah s klienty. Dobrovolnice D 3 odpověděla: *„Ne, nezměnila, je to pořád stejný. Plus teda přibyl ten vztah k tý paní.“*

U otázky, zda jsou dobrovolníci za svou činnost nějak oceňováni, odpověděli všichni dobrovolníci, že ano a to poděkováním od klientů i od pracovníků. S poděkováním od klientů se setkali ve formě ústní (slovem „děkuji“) i ve formě věcné (klienti nabízejí dobrovolníkům jogurty, ovoce atd.). Dále je pro dobrovolníky poděkováním, když vidí, že jsou klienti s jejich činností spokojeni. Příkládám odpověď dobrovolnice D 1: *„No, tak klientka, ke které chodím, se tváří spokojeně, když odcházím a když znovu přijdu, tak se zase tváří, že je ráda, že jsem přišla. Takže tak jako sociální pracovnice se taky tváří, že je ráda, jsou tam všichni na mě hodní.“*

Následně jsem se ještě dobrovolníků zeptala, zda má toto oceňování nějaký vliv na jejich dobrovolnickou činnost. Všichni dobrovolníci odpověděli, že ano, že je to v jejich činnosti podporuje. Reakce dobrovolnice D 1: *„Jojo, podporuje mě to moc. Kdyby tam na mě všichni nadávali, tak to nevím, to bych tam asi nebyla.“*

Další otázka směřovala ke zjištění, jaký názor má rodina a okolí dobrovolníka na to, že jsou respondenti dobrovolníky. U této otázky se všichni dobrovolníci shodli na tom, že je rodina v jejich rozhodnutí být dobrovolníkem podporuje. Dobrovolnice D 2 uvedla: *„Rodina ta mě hodně jakože v tom podporuje, takže to je supr. Vždycky se ptaj, jak bylo v domově, co jsme dělali, co je novýho. A manžel ten je rád a říká, že to dělám za nás za oba, takže ten s tím hrozně souhlasí.“*

Poslední otázkou jsem zjišťovala, jak dlouho by ještě dobrovolníci chtěli vykonávat dobrovolnickou činnost. Tři dobrovolníci (D 1, D 2, D 4) odpověděli, že by chtěli být dobrovolníkem do doby, než začnou chodit do zaměstnání, po té by však chtěli z důvodu vytvoření vztahu s klientem, klienta dále navštěvovat, ale již ne tak často. Dobrovolník D 5 uvedl, že se bude věnovat dobrovolnictví do doby, než přestoupí do nového zaměstnání. Dobrovolnice D 3, která vykonává dobrovolnickou činnost z důvodu přijímacích zkoušek na vysokou školu, uvedla, že by chtěla být

dobrovolnicí do doby, než by udělala přijímací zkoušky na vysokou školu. A dobrovolník D 6 odpověděl: „*Tak já to vidím tak, že do té doby, dokud jeden z nás neodejde. Dokud neumře on, nebo já. To dřív nevím, co by se muselo stát jinýho, aby to mezi náma skončilo.*“

Shrnutí DVO 3

Polovina dotazovaných respondentů vykonává dobrovolnickou činnost teprve v době od dvou do tří měsíců. Nejdéle vykonávají dobrovolnickou činnost dva dobrovolníci, a to pět let.

Dobrovolníci v dobrovolnické činnosti pokračují díky motivaci k dobrovolnictví, která je k dobrovolnické činnosti vedla i na začátku. Navíc si polovina dobrovolníků vytvořila bližší vztah s klienty, další dva dobrovolníci uvedli, že je dobrovolnická činnost baví.

Všichni dobrovolníci mají během výkonu dobrovolnické činnosti stále stejnou motivaci k dobrovolnictví. U poloviny dobrovolníků v průběhu působení v DS k původní motivaci také přibyl vztah s klienty.

Všichni dobrovolníci jsou oceňováni a to poděkováním od klientů a pracovníků. Rodiny dobrovolníků je v jejich rozhodnutí být dobrovolníky podporují.

Polovina dobrovolníků chce vykonávat dobrovolnickou činnost do doby, než nastoupí do zaměstnání a po té v omezené míře také. U ostatních dobrovolníků se odpovědi lišily – jeden uvedl, že se bude dobrovolnictví věnovat do té doby, než přestoupí do nového zaměstnání, dobrovolnice, která vykonává dobrovolnickou činnost z důvodu přijímacích zkoušek na vysokou školu, chce být dobrovolnicí do doby, než dané přijímací zkoušky udělá. Poslední dobrovolník bude dobrovolnickou činnost vykonávat, dokud on nebo klient, ke kterému dochází, nezemře.

V rámci této DVO jsem očekávala, že se motivace k dobrovolnictví během výkonu dobrovolnické činnosti bude nějakým způsobem vyvíjet. Toto očekávání se mi potvrdilo, protože u poloviny dobrovolníků se během výkonu dobrovolnictví původní motivace rozšířila o vztah s klienty.

Porovnání výsledků DVO 3 s východisky teoretické části bakalářské práce

Funkcionální přístup k motivaci k dobrovolnictví tvrdí, že lidé jsou dobrovolníky do té doby, dokud jsou uspokojovány jejich potřeby. Toto tvrzení mohu na základě výsledků výzkumu potvrdit. Např. respondenti, kteří jsou dobrovolníky proto, aby se naučili novým dovednostem, díky čemuž si prohlubují kvalifikační předpoklady k zaměstnání v domově pro seniory, chtějí dobrovolnickou činnost vykonávat do té doby, než do tohoto zaměstnání nastoupí. Avšak musím dodat i skutečnost, že tito respondenti si s klienty vytvořili vztah, díky kterému budou klienty navštěvovat i po nástupu do zaměstnání, avšak již ne tak často.

Na základě výše uvedeného tedy mohu souhlasit i s tvrzením Hustinx a Lammertyna, kteří uvádí, že velkou roli při tom, zda dobrovolník nadále setrvá dobrovolníkem, hraje navazování přátelství, které dobrovolníka „nutí“ pokračovat v další dobrovolnické činnosti.

Tošner se Sozanskou uvádí, co dobrovolníky podporuje. Z toho, co autoři uvádí, respondenti zmiňovali zejména oceňování, dále to, že je dobrovolníkům dáváno najevo, že je jejich přítomnost v DS důležitá, dobrý pocit z vykonaných činností, pocit sounáležitosti s pracovníky DS a uspokojování osobních potřeb.

Navíc zde uvedu srovnání s Třístupňovým modelem výdrže dobrovolníků zpracovaného Chacónem, Vecinou a Dávilem, kde hrají v prvním stádiu dobrovolnictví rozhodující roli motivace stát se dobrovolníkem a podpora sociálního okolí. S tímto můžu souhlasit, protože polovina dotazovaných respondentů se nachází v tomto prvním stádiu a je pro ně rozhodující jejich motivace k dobrovolnictví, významný vliv pro ně má i podpora sociálního okolí. Mohu také na základě výsledků mnou provedeného výzkumu souhlasit s faktory uvedenými v rámci třetího stadia dobrovolnictví, ve kterém se nachází dva respondenti, které při jejich dobrovolnické činnosti velmi ovlivnil vztah s klienty.

Tošner a Sozanská uvádí nevhodné motivy k dobrovolnické činnosti. Z rozhovorů s respondenty nevyplývala žádná skutečnost, která by nasvědčovala nevhodné motivaci k dobrovolnictví.

Závěr

Hlavního výzkumného cíle i dílčích výzkumných cílů bylo v bakalářské práci dosaženo. Na hlavní výzkumnou otázku zjišťující motivaci dobrovolníků v domovech pro seniory k dobrovolnické činnosti jsem na základě provedeného výzkumu získala odpověď, že nejčastější touto motivací je touha pomoci starým lidem a touha zpříjemnit jim pobyt v domově pro seniory, druhou nejčastější motivací je kariérní motivace, tedy zvýšení kvalifikačních předpokladů pro případný budoucí výkon zaměstnání v domově pro seniory.

Dobrovolníci v jejich dobrovolnické činnosti podporují dobré zkušenosti s dobrovolnictvím v domově pro seniory, dobrý pocit a vnitřní uspokojení z vykonané práce, dále dobrá spolupráce s pracovníky domova pro seniory a podporuje je též oceňování od klientů a pracovníků. Důležitá je pro ně také podpora rodiny a okolí.

Dobrovolníci ve své dobrovolnické činnosti pokračují díky původní motivaci k dobrovolnictví, kterou mají již od začátku výkonu dobrovolnické činnosti. Polovina dobrovolníků navíc svou motivaci k dobrovolnictví během výkonu dobrovolnické činnosti rozšířila o vytvořený vztah s klienty.

Překážky dobrovolníci vnímají hlavně ve sladění dobrovolnictví a dalších aktivit, kvůli daným aktivitám totiž nemohou do domova pro seniory docházet tak často, jak by si přáli.

Zvolená výzkumná metoda se osvědčila v tom, že mohli respondenti na kladené otázky odpovídat vlastními slovy, dále v tom, že jsme mohli s respondenty navzájem hned reagovat na slova toho druhého, díky čemuž se předcházelo případným nedorozuměním. Díky kvalitativní metodě jsem též mohla provést výzkum s malým počtem respondentů.

Výzkumná metoda se z mého pohledu neosvědčila zejména v tom, že byla časově náročná na přepisování nahraných rozhovorů. Těžké bylo také v některých případech vyhodnocení získaných informací.

Realizaci výzkumu velmi komplikovalo to, že mi z některých domovů pro seniory nepřišla žádná zpětná vazba na prosbu o spolupráci při oslovování dobrovolníků. Dále jsem jako omezení vnímala mlčenlivost pracovníků domovů pro seniory o údajích týkajících se dobrovolníků. Dobrovolníky jsem tedy nemohla sama oslovit a musela jsem čekat, až kteří dobrovolníci mne budou ochotni sami kontaktovat.

Ve většině případů se výsledky provedeného výzkumu shodují s východisky uvedenými v teoretické části bakalářské práce. Porovnání výsledků výzkumu s východisky uvedenými v teoretické části práce uvádím v rámci vyhodnocení jednotlivých dílčích výzkumných otázek.

Získaných dat při výzkumu je z důvodu malého počtu respondentů málo. Informace tedy nelze zobecňovat na celou populaci dobrovolníků. Výzkum je určitou sondou, která odkrývá odpovědi na různé otázky.

Bakalářské práce může být v praxi přínosná ke zkvalitnění práce s dobrovolníky působícími v domovech pro seniory. Bakalářská práce může být též inspirací pro čtenáře, kteří o dobrovolnictví uvažují.

Některé faktory jsem ve výzkumu nesledovala a ukázalo se, že by mohly být zajímavé. Jde např. o otázku týkající se víry. Tedy zda motivaci dobrovolníků nějak ovlivňuje jejich náboženské přesvědčení.

Určitě by bylo přínosné provést rozsáhlejší výzkum na toto téma, kdy by se tohoto výzkumu zúčastnil větší počet respondentů a ze získaných dat by se tak daly odvozovat obecnější závěry platící pro celou populaci dobrovolníků. Zároveň by bylo dobré v tomto výzkumu mimo jiné zkoumat i vliv víry na motivaci dobrovolníků.

Seznam zkratek použitých v bakalářské práci

DVO dílčí výzkumná otázka

TO tazatelská otázka

D dobrovolník

DS domov pro seniory

Seznam tabulek

Tabulka 1: Tazatelské otázky k dílčím výzkumným otázkám str. 38

Tabulka 2: Charakteristika respondentů str. 40

Seznam použité literatury

- [1] FRIC, Pavol; POSPÍŠILOVÁ, Tereza a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. ISBN 978-80-903696-8-9.
- [2] HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
- [3] HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Karolinum – nakladatelství Univerzity Karlovy, 1997. ISBN 80-7184-549-3.
- [4] HOLCZEROVÁ, Vladimíra; DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar. *Volnočasové aktivity pro seniory*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-4697-5.
- [5] HOLMEROVÁ, Iva a kol. *Průvodce vyšším věkem: manuál pro seniory a jejich pečovatele*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3119-6.
- [6] HOMOLA, Miroslav. *Motivace lidského chování*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972. ISBN 14-101-73.
- [7] MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 3. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4.
- [8] MLČÁK, Zdeněk; ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7464-462-7.
- [9] MÜLLEROVÁ, Magdalena. *Dobrovolníci pro kulturu: dobrovolnická činnost v kulturních organizacích*. Praha: Česká kancelář programu Culture, 2011. ISBN 978-80-7008-268-3.
- [10] NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0592-7.
- [11] NAKONEČNÝ, Milan. *Základy psychologie*. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0689-3.

- [12] NAKONEČNÝ, Milan. *Základy psychologie osobnosti*. Praha: Management Press, 1993. ISBN 80-85603-34-9.
- [13] NOVOTNÝ, Michal; STARÁ, Ivana a kol. *Dobrovolníci v nemocnicích: metodický manuál pro zdravotnická a sociální zařízení*. 2. vyd. Praha: Hestia, 2002. ISBN 80-238-8697-5.
- [14] SOKOL, Radek; TREFILOVÁ, Věra. *Sociální pracovník v rezidenčních zařízeních sociálních služeb*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-316-4.
- [15] ŠORMOVÁ, Lucie; KLÉGROVÁ, Alžběta. *Dobrovolnictví*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 8-86991-68-7.
- [16] TOŠNER, Jiří; SOZANSKÁ, Olga. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 2. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6.

Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje

Dobrovolnictví. Praha: Národní informační centrum pro mládež.

ISBN 978-80-88153-08-5. [cit. 18. 1. 2017]. Dostupné z:

http://www.naerasmusplus.cz/file/1969/EURODESK_Dobrovolnictvi_nahled.pdf

Dobrovolník.cz [online]. [cit. 22. 10. 2016]. Dostupné z:

<http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/vseobecna-deklarace-o-dobrovolnictvi/>

Občanské poradenské středisko [online]. [cit. 18. 1. 2017]. Dostupné z:

<http://www.ops.cz/dobrovolnik-v-socialnich-sluzbach-pro-seniory>

Šance pro tebe [online]. [cit. 18. 1. 2017]. Dostupné z:

<http://www.sance.chrudim.cz/dobrovolnictvi-357/>

Seznam příloh

Příloha 1: Rozhovor s dobrovolnicí D 2

Příloha 1: Rozhovor s dobrovolnicí D 2

Dobrý den, jmenuji se Anna Štarmanová a ráda bych si s Vámi popovídala na téma týkající se Vaší motivace k dobrovolnictví v domově pro seniory. Souhlasíte s tím, abych si rozhovor nahrávala a následně informace z tohoto rozhovoru anonymně uvedla v mé bakalářské práci?

„Samozřejmě.“

Charakteristika respondenta

Jak se jmenujete?

„Jmenuji se XY“

Kolik Vám je let?

„Je mi 45 ještě.“

Studujete, pracujete či jste bez zaměstnání?

„Živí mě manžel v současné době.“

V jakém domově pro seniory působíte jako dobrovolnice?

„U Kostelíčka tady v Pardubicích.“

DVO 1: Jaká je počáteční motivace k dobrovolnictví v domovech pro seniory?

Jak jste se o možnosti dobrovolnictví dozvěděla?

„Nó, přes kamarádku.“

Co bylo Vaší hlavní motivací k dobrovolnictví?

„Touha jakoby pomoci těm lidem v tomhle věku. Ty starý lidi si to prostě zasloužej, aby se jim někdo věnoval, aby to tam měli příjemnější, ten pobyt.“

Dobře. Tím jste mi právě odpověděla i na další otázku.

Máte ještě nějaké jiné zkušenosti s dobrovolnictvím?

„No já jsem měla vloni právě takovou jednu zkušenost, jak tady byl ten olympijský park, tak tam jsem si šla vlastně zkusit poprvý to dobrovolnictví a musím říct, jak jsem sportovně založená, tak musím říct, že mě to hrozně bavilo teda.“

Je ve Vašem okolí ještě někdo dobrovolníkem?

„Asi nikoho neznám, takže nevím o nikom.“

DVO 2: Jaké mají dobrovolníci zkušenosti s dobrovolnictvím v domově pro seniory?

Jaké máte zkušenosti s dobrovolnictvím v domově pro seniory?

„Já myslím, že zaprvý ten personál, že to jsou lidi, který jako obdivuju, to je prostě, dennodenně tam takhle bejt těch osm hodin. Člověk tam zažívá hezký chvílky, ale určitě tam je i hodně těch takových smutnejch, tak že no prostě ty lidi obdivuju za tohle a i musím říct, že jako ty klienti, že je to tam jako fajn. Člověk tam zažil spoustu hezkých chvil, hodně emočních, který vás právě nabijou. Mně to hrozně jakoby pomůže, nastartuje mě to, tyhle věci, když k něčemu takovému dojde.“

Splnila se Vaše očekávání ohledně výkonu dobrovolnictví?

„Já myslím, že jsem o tom úplně nějak nepřemýšlela, jak to bude probíhat nebo co se tam bude dít.“

Co Vám to dobrovolnictví přináší?

„Hm, tak já z toho mám takovej dobrej pocit a někdy mně to přináší až takový to vnitřní uspokojení.“

Jak se Vám spolupracuje s pracovníky domova pro seniory?

„Jo, tak jsou tam na mě hodní. Dokonce co jsou tam kolem mě v tom mým věku, tak mně nabídli tykání. Je to takový jako příjemný. Takhle se mnou i sem tam něco prohoděj, jak se mám a tak. Takže člověk má pocit, tím že teď nikde nepracuju, že

někam jako patřím. Takže je to takovej pracovní kolektiv, kdy si připadám, jako kdybych tam chodila normálně pracovat.“

Probíhají v tomto domově supervize pro dobrovolníky?

„Tak za ten krátkej čas, co tam jsem, ještě nic takovýho nebylo, tak nevím.“

Existují nějaké překážky nebo obtíže, které Vám ztěžují výkon dobrovolnické činnosti?

„Tak já to mám kousek, je to tady pár minut, což je supr. A časově, tím že to je právě dobrovolnická činnost, tak je jakoby na mě, jak tam docházím. Akorát teda, než mi začal masérskéj kurz, tak jsem se tam snažila chodit tak ty čtyři dny v tejdnu aspoň jakoby. No a teď tam chodim jen tak ty dva dny, třeba pondělí a čtvrtek.“

DVO 3: Co vede dobrovolníky k pokračování v dobrovolnické činnosti?

Jak dlouho již v tomto domově pro seniory působíte jako dobrovolnice?

„No, tak ty tři měsíce. Dvakrát jsem tam teda byla v prosinci, to jsem se tam šla podívat a šla jsem si tam zjistit co a jak. A od toho ledna tam chodím takhle pravidelně.“

Díky čemu v dobrovolnické činnosti pokračuje?

„Tak, pořád tam je ten důvod jako na začátku a člověk tam jde i proto, že se tam těší, prostě mě to baví.“

Změnila se nějak Vaše původní motivace k dobrovolnictví?

„Ne, to je pořád stejný.“

Jste za svou dobrovolnickou činnost nějak oceňována?

„Určitě jako děkují. A jedna paní mi řekla: „Já vám dám jogurt“ nebo „vy jste taková hodná, já vám dám kousek ovoce.. udělala byste mi radost, kdybyste si ode mě něco vzala“. Ale jinak hodně vám jako děkují, těší se, že přijdete příště. Takže to, že vám někdo poděkuje, je úplně dostačující. Hlavně když vidíte ten úsměv na tváři, jo, tu spokojenost.“

Má toto oceňování nějaký vliv na Vaši dobrovolnickou činnost?

„Určitě, je to takový ten důvod, proč tam ten člověk má přijít příště, protože se tady na to těším. Člověk nepotřebuje dostávat hmotný věci.“

Jaký má názor Vaše rodina a okolí na to, že jste dobrovolnicí?

„Rodina ta mě hodně jakože v tom podporuje, takže to je supr. Vždycky se ptaj, jak bylo v domově, co jsme dělali, co je novýho. A manžel ten je rád a říká, že to dělám za nás za oba, takže ten s tím hrozně souhlasí.“

Jak dlouho byste ještě chtěla dobrovolnickou činnost vykonávat?

„Tak v týhleto frekvenci minimálně do tý doby, dokud nenastoupím někde do práce. Pak až bych pracovala, tak bych si chtěla zachovat nějaký to odpoledne, třeba jednou týdně. Ale chtěla bych tam docházet dál. Určitě to není tak, že nastoupím do práce a chtěla bych to utnout. To rozhodně ne, to si myslím, že by mně to i chybělo.“

Tak toto byla ode mě poslední otázka, moc Vám děkuji za rozhovor.

„Jo, to já taky děkuju.“

Poznámky k rozhovoru

Rozhovor probíhal na návrh dobrovolnice u ní doma. Dobrovolnice byla velmi příjemná, komunikativní a optimistická. Po příchodu mi nabídla čaj a provedla mne po svém nově zrekonstruovaném bytě. Atmosféra při rozhovoru byla velmi přátelská. Dobrovolnice mi s radostí odpověděla na všechny otázky. Po skončení rozhovoru jsem se s dobrovolnicí rozloučila a dobrovolnice se mi nabízela, že pokud bych s ní ještě potřebovala o něčem pohovořit, je mi k dispozici.

Jméno dobrovolnice není v rozhovoru uvedeno, aby rozhovor zůstal anonymní.